

ALECU RUSSO

**poet, prozator, eseist,
memorialist și critic literar
român**

(17 martie 1819 - 5 februarie 1859)

**„În epoca dinainte de 1848, în Moldova critică, numai un om
ca Alecu Russo, cu cultura lui franceză și liberală dinainte
de 1848 și de după 1830...cu temperamentul lui entuziast,
visător, generos,**

**cu mintea lui largă și înțelegătoare,
cu firea lui blîndă, unduioasă, dezmierdătoare, bogată,
izvorîtoare de gînduri și de simțiri,
a putut deveni reprezentativ”.**

G. Ibrăileanu

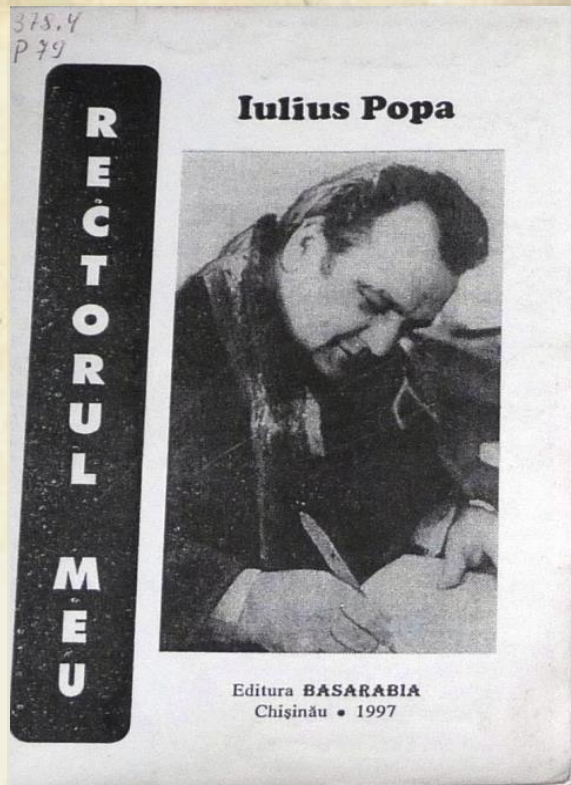

**La 24 aprilie 1959,
Institutului Pedagogic
de Stat din Bălți,
i-a fost conferit numele
lui *ALECU RUSSO*.**

<http://www.usarb.md>

1969

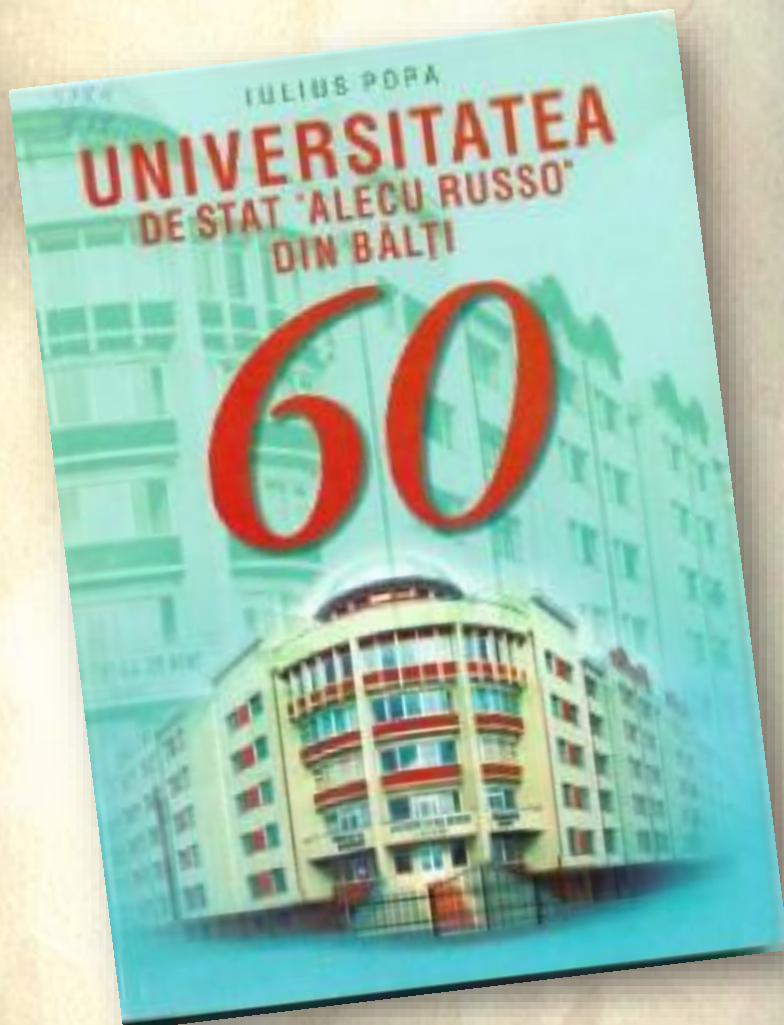
„Ion Borșevici a lăsat în amintirea generațiilor viitoare o operă de artă națională: în curtea Pedagogicului bălțean – bustul lui Alecu Russo, sculptor Igor Kozlov”.

POPA IULIUS. RECTORUL MEU – ION BORȘEVICI, 1997

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți a intrat în posesia Monedei comemorative „Alec Russo - 200 de ani de la naștere”, monedă emisă de Banca Națională a Republicii Moldova în 2019, în valoare nominală de 50 lei și este confecționată din argint pur.

Două busturi: Alecu RUSSO

Ideea instalării unui bust *Alecu Russo* fusese lansată la o ședință a cercului literar *Luminita*, prin 1969–70, la care au participat Valentin Jitaru, redactorul ziarului *Pedagogul*, de asemenea tinerele talente studențești de la Filologie: Iulian Filip, Gheorghe Calamanciu, Ion Cataveică, Ion Berghia, Nelu Salahoru, Haralambie Dilion, Mircea Mitric și alții.

Idee apreciată de rectorul Ion Borșevici, dar care, pentru a fi materializată, necesita sume bănești. Studenții, la aceeași ședință, hotărâseră să facă un apel către toată studențimea balteană, ca fiecare să sacrifice câte 1 rubla pentru edificarea bustului. Rectorul, firește, s-a împotrivit, promițând că va găsi bani „din alta parte”. Mai întâi, l-a angajat pe Igor Kozlov, absolvent al Colegiului republican de Arte Plastice, în rol de autor al bustului.

Solemnitățile inaugurării s-a desfășurat în prima jumătate a zilei de 17 octombrie 1970. Curtea institutului – plină de oaspeți, studenți și absolvenți. Cuvântul de salut a fost rostit de rectorul Borșevici. Din toți vorbitorii, unul singur, Nelly Maliutina, conferențiar doctor la catedra de Limba Rusă și Lingvistică Generală, a pronunțat cuvântul „România”, referindu-se la opera principală a scriitorului „Cântarea României”. S-a ales cu muștrări orale din partea reprezentanților organului de securitate. La un geam al blocului nr. 3 fusese instalat un amplificator, prin care rasuna vocea lui Valeriu Senic,

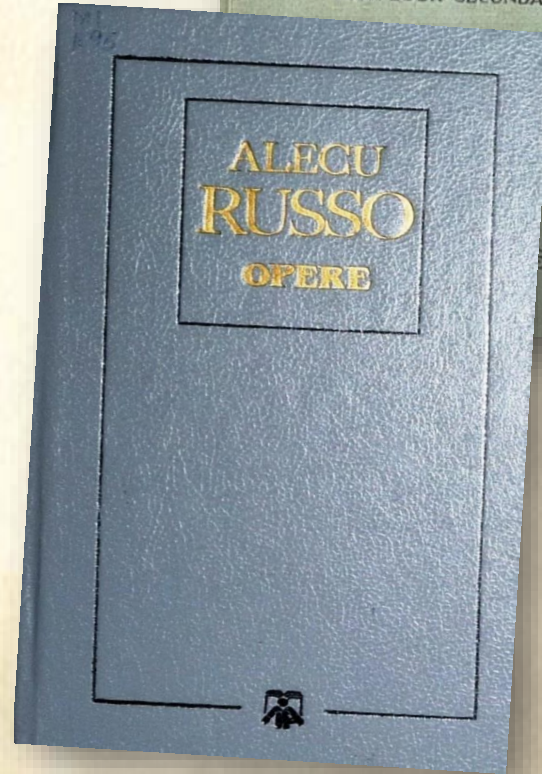
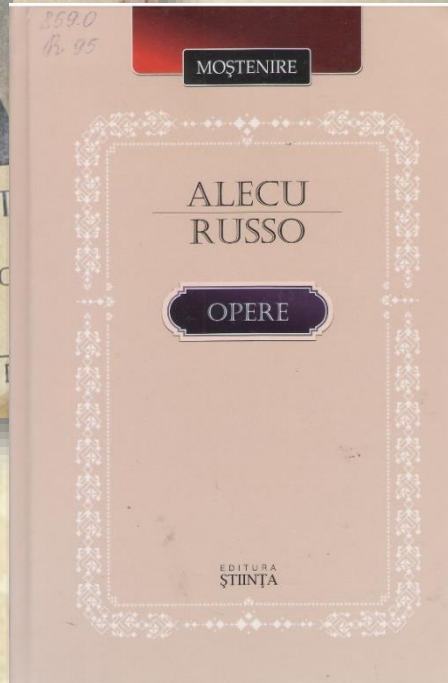
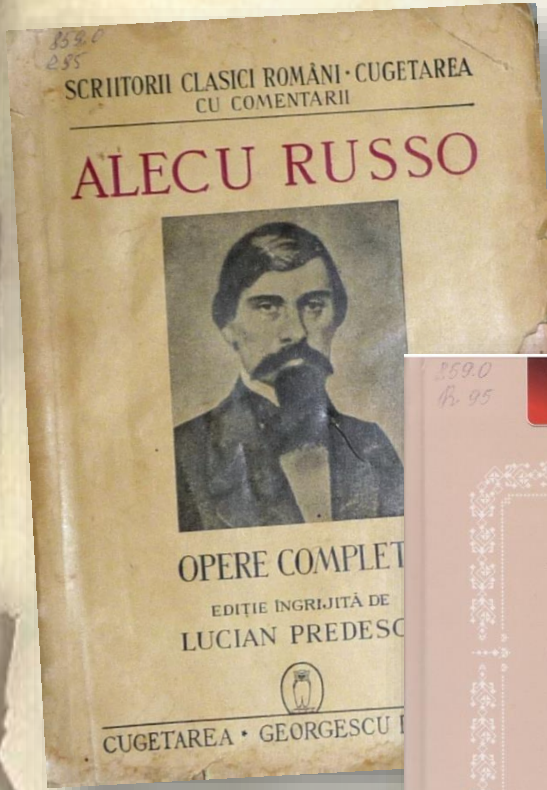
pe atunci decan la Facultatea de Pedagogie, reproducând fragmente din opera lui Alecu Russo, inclusiv din „Cântarea României”. Pauzele planificate erau completate cu melodiile naistului român Gheorghe Zamfir, reproduce de pe un disc adus de Valentin Jitaru. Reprezentantul securității se apropie de el și se interesează, dacă cel care cântă nu cumva e român. *Nu, zice redactorul. E naistul Vasile Iovu de la Chișinău.* Securistul șovaia, nu știa ce să facă – să-l creadă, să nu-l creadă. Întâmplător, Borșevici aruncase o privire fugară asupra securistului,

**„Om de cultură superioară,
însuflețit de ideile înaintate ale epocii sale,
Alec Russo și-a închinat întreaga sa activitate
creatoare poporului în luptă cu asupritorii
și cu orînduielile nedrepte.
Opera sa, făurită în vîltoarea marilor frămîntări
ale vremii, se deosebește
prin-o înaltă ținută artistică,
prin patosul său patriotic și cetățenesc”.**

Ion Vasilenco, Efim Levit

OPERA

Okazii.ro

Biblioteca Școlarăului

6

ALECU RUSSO

SCRIERI ALESE

EDITUR

Okazii.ro

*Floriușă Măgare de
pământ I*
BIBLIOTECA
PENTRU TOTI

ALECU RUSSO

SCRIERI ALESE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

M1
R95

Alecu Russo

SCRIERI ALESE

Lyceum

859.0
R95
**ALECU
RUSSO**

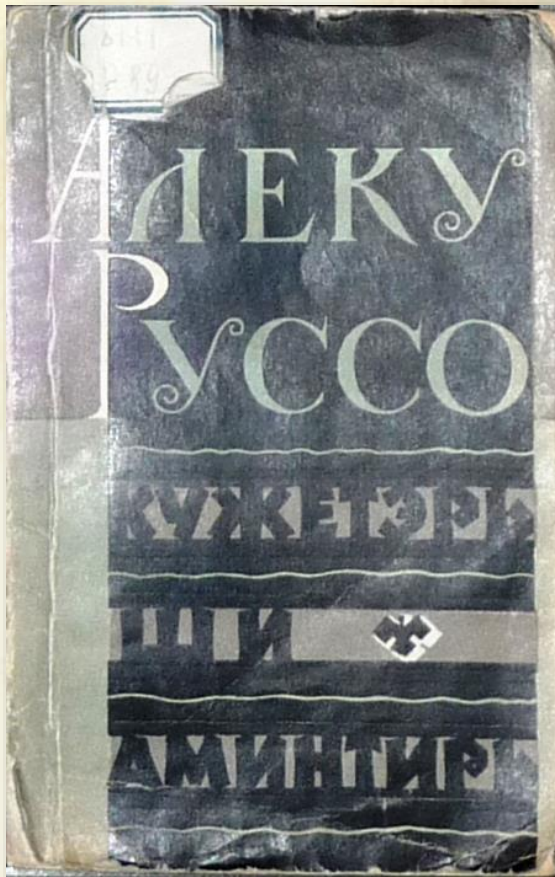
SCRIERI LITERARE

GM

PAGINI ALESE

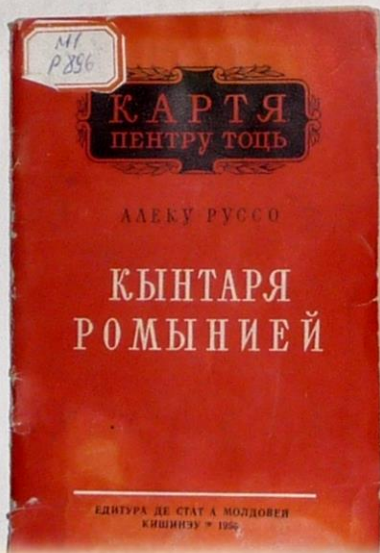
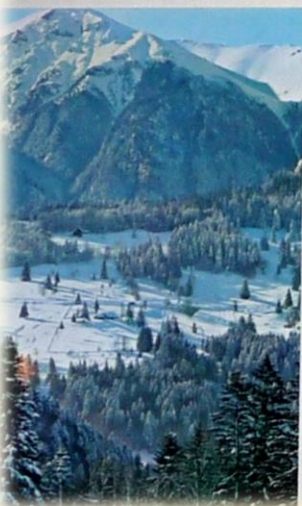
LITERATURA ROMÂNĂ

**„...Limba este națiunea,
și prin urmare limba română
este națiunea română”**

Alecu Russo

CÂNTAREA ROMÂNIEI

ALECU RUSSO

CÂNTAREA ROMÂNIEI

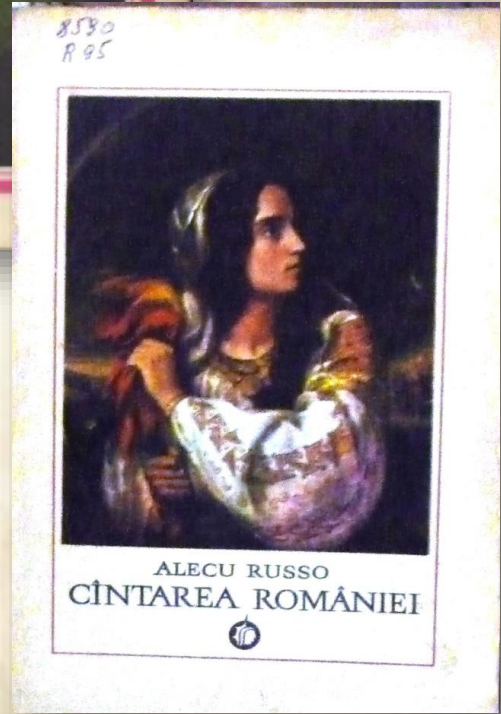
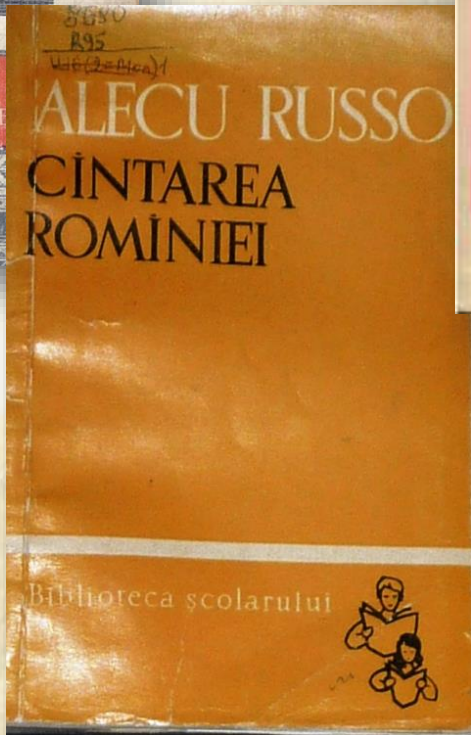
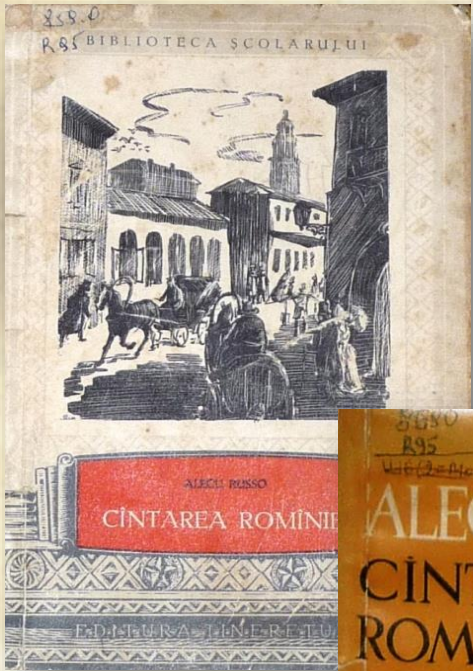
1

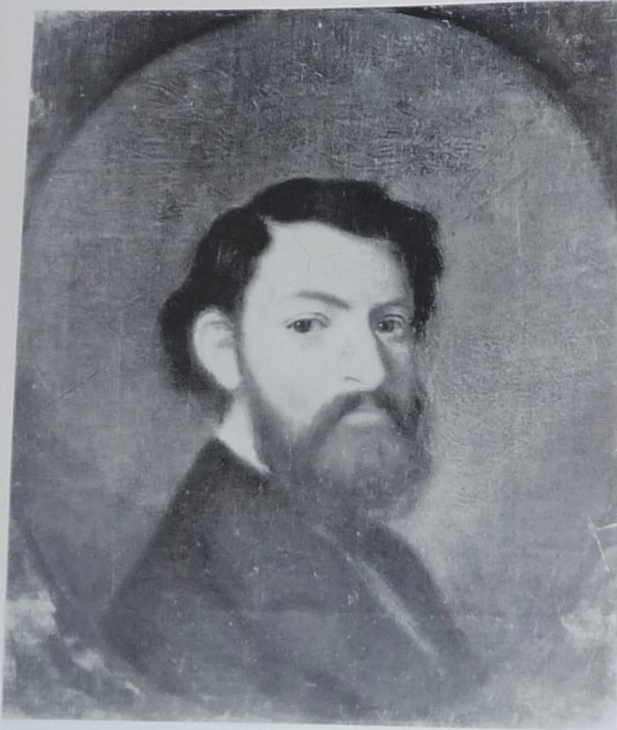
FOND DE CARTE DONATIE
ASOCIATIA CULTURALA
PRO-BASARABIA SI EUCUVINA
FIL. GALATI

ASOCIATIA BIBLIOFILA ROMANA

Poemul în proză „Cântarea României”, a fost publicat pentru prima dată în limba franceză în anul 1850 în revista *România viitoare* (revista emigranților români la Paris). Poemul a fost tradus în limba română de Nicolae Bălcescu.

<http://www.autorii.com/scriitori/alecu-russo/>

6. BARBU IȘCOVEȘCU 1816–1853

Автопортрет
Autoportret
Self-portrait
Автопортрет
Selbstbildnis

7. C. D. ROSENTHAL 1820–1851

Revoluția revoluționară
La Roumanie révolutionnaire
Revolutionary Rumania
Револуціонна Румунія
Das revolutionäre Rumänien

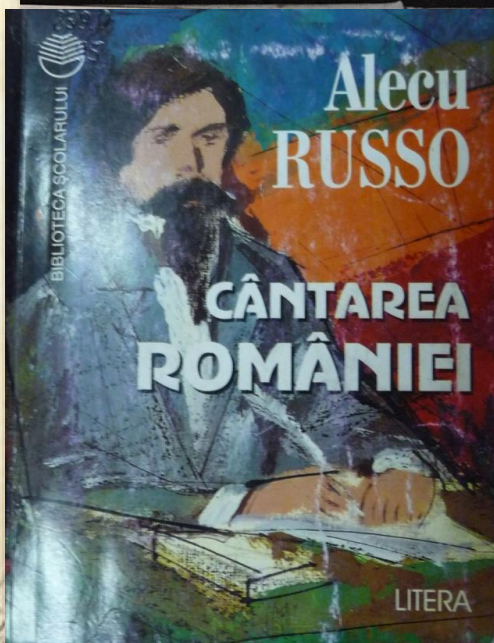
Pictorul C. D. Rosenthal (1820-1851) a eternizat chipul Mariei Rosetti, soția ilustrului democrat – revoluționar C. A. Rosetti în tabloul România Revoluționară, care a devenit simbol al patriotismului. <http://www.atorii.com/scriitori/alecu-russo>

6. C. D. Rosenthal: *România revoluționară*

7. B. Iscovescu: *Avram Iancu*

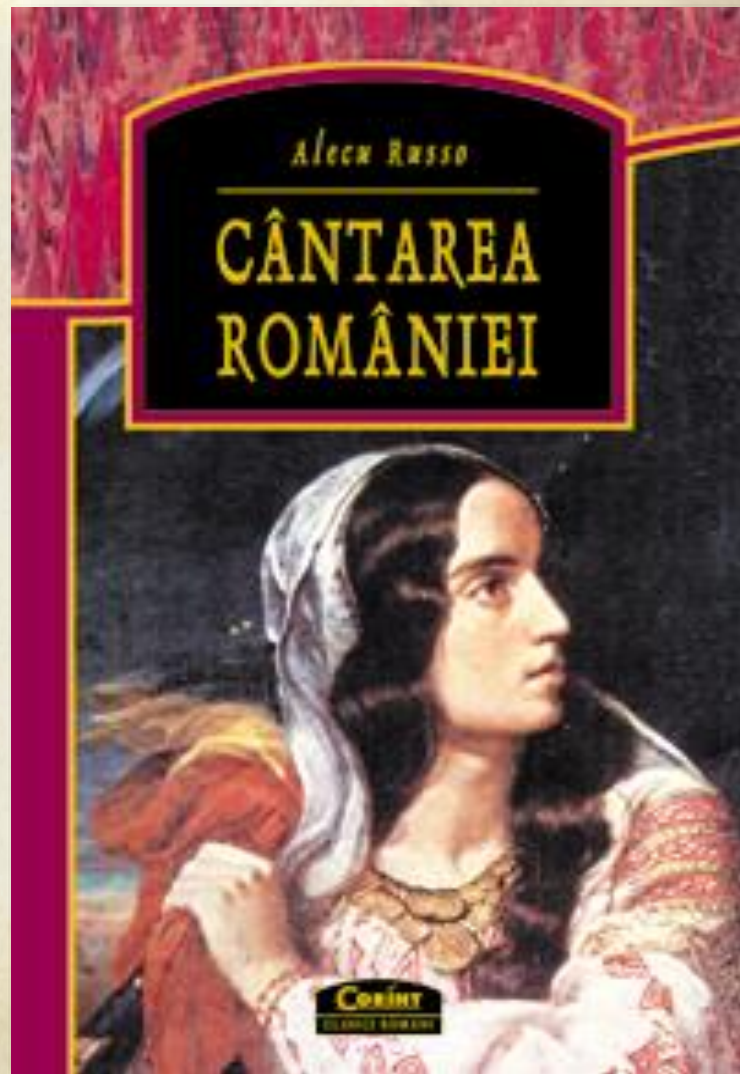

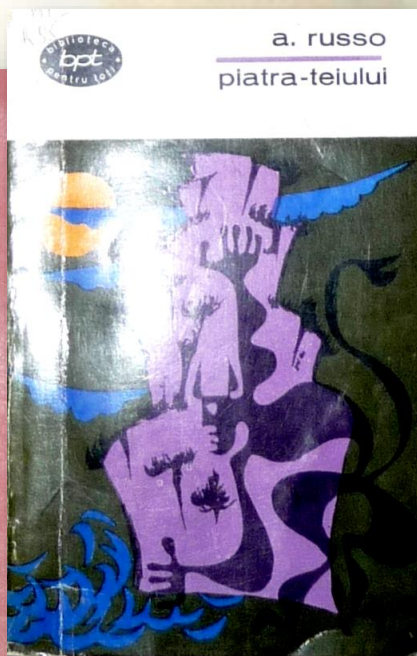
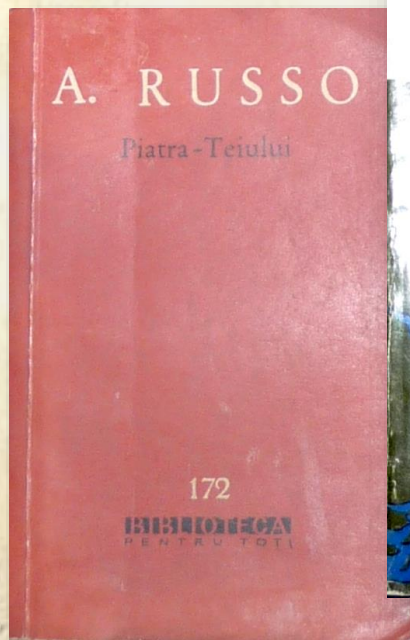
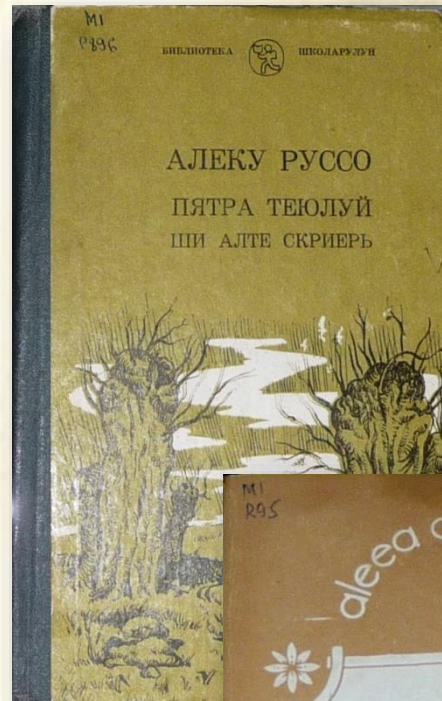
ALECU RUSSO
 CÂNTAREA ROMÂNIEI

Prefață de
 TEODOR VĂRGOLICI

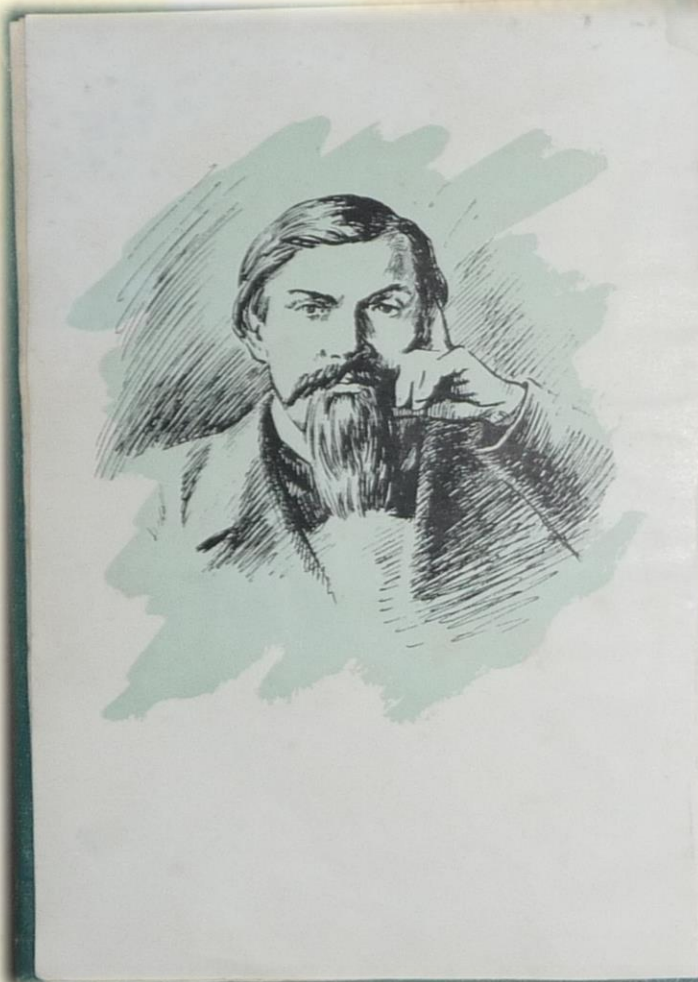
FOND DE CARTE DONATIE
 ASOCIAȚIA CULTURALĂ
 PRO-BASARABIA ȘI BUCOVINA
 FIL GALAȚI

EDITURA MINERVA
 București - 1971

OPERA ÎN LIMBI STRĂINE

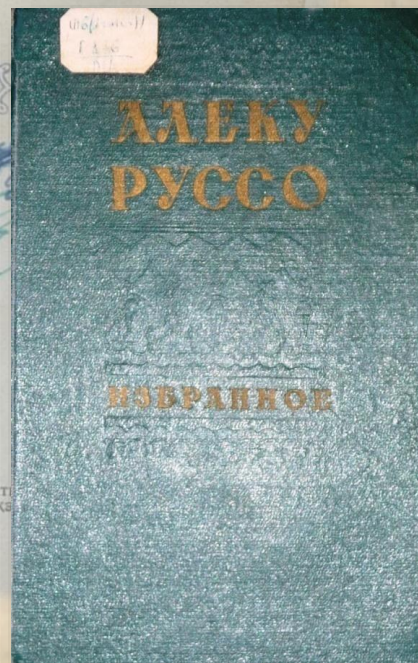

АЛЕКУ
РУССО
ИЗБРАННОЕ

№ 979.

*История
С. Д. С.
Р. Н. О.*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАНИЕ
• КАРТА МОЛДОВЕНСКОЕ
КИШИНЕВ • 1959

859.0
536

ANTOLOGIA LIRICĂ
ORFEU

DIE SCHÖNSTEN GEDICHTE
AUS RUMÄNIEN

VON MIORITZA
BIS ZUR GEGENWART

ROMÂNIA PRESS ER

(In der Fassung von Vasile Alecsandri)

DAS LÄMMCHEN / MIORITZA

In einer Bergesschlucht,
in einer Himmelsbucht,
siehe, den Weg dahin,
siehe, zu Tale ziehn,
drei Herden Schafe klein
mit ihren Hirten drei'n.
Einer ein Moldausproß;
der wuchs in Ungarn groß;
jener im Vranceaschoß.
Doch, der aus Ungarn kam,
den aus der Vrancea nahm
heimlich beiseit zu Rat,
sannen auf schnöde Tat:
daß sie im Abendrot
den aus der Moldau tot-
schlügen, der reicher wär',
hätte der Schafe mehr,
stolze, gehörnte,
Pferde, geleimte,
Hunde von Schärfrer Art!
Doch jenes Lämmchen zart,
Schwarzvlies, so anders ward:
Seit dreien Tagen schon
gab es nur Klageton,
fraß auch vom Grase nicht.
"Lämmchen, mein dunkles Licht,
dunkles Licht, Schwarzgesicht:
seit dreien Tagen schon
gibst du nur Klageton,

CONSTANTIN
CIOPRAGA

LA PERSONNALITÉ DE LA LITTÉRATURE ROUMAINE

JUNIMEA

suivant une dialectique de l'équilibre, l'esprit réaliste se soit manifesté : *les physiologies*, récits de type balzacien, signés par Negruzzi, Alecsandri, Russo etc. le prouvent. L'idée de devoir, dans le cadre de ce *risorgimento* implique un accord parfait de la conscience avec le fait, raison pour laquelle chez les écrivains de 1848, l'accent prophétique, attire davantage que la perfection de la phrase. *We have to improve the world ! . . .* „Il faut améliorer le monde“ — pouvaient-ils affirmer en recourant à la réflexion d'Emerson.

Conciliation, *équilibre parmi des antithèses*, parfois *synthèse*, voilà le phénomène dans son ensemble. Une fois entrée dans la structure de la spiritualité roumaine, l'alliance *classique-romantique* prend une nouvelle dimension, en se réaffirmant périodiquement selon une trajectoire sinueuse. De Miron Costin à Blaga, à Al. Philippide et à d'autres, le lyrisme s'associe à la méditation, la réflexion, aspirant à embrasser le destin humain universel. Les classiques français ne procédaient pas autrement en tenant compte surtout de l'homme moral comme être éternel. Comme dans les littératures non-classiques, il faut observer d'autre part, dans la littérature roumaine, son intérêt pour la nature, intérêt qui n'est pas autant plastique et description qu'il n'est un moyen de sonder certaines zones mystérieuses de l'âme. „*Il n'y a ni classiques ni romantiques, tout ça c'est des bêtises*“, déclarait par bravoure Moréas, symboliste devenu classique. On peut parler — comme nous l'avons déjà fait par anticipation — d'un horizon classique roumain, d'aspect très large comme *mentalité*, plus rarement comme limpide conception de la vie. On ne nous a pas transmis comme aux Français, après une longue préparation, un esprit classique, inoculé simultanément par des influences convergentes — venant de l'architecture, de l'art statuaire, de la littérature. Mais il existe un classicisme de nature *structurelle*. Nous entendons par là un équilibre donné, organique, non acquis par la culture. Celui qui s'approche de Negruzzi sans préjugés, constate, en dépit de ses élans romantiques, la prédominance du fond classique; en relatant, par exemple, un acte scélérat de Lăpușneanu, le masque du narrateur garde un détachement classique, les portraits esquissés dans les *Lettres*, pimentées d'ironie appartiennent,

**„Cultura folclorică a lui Alecu Russo
a fost atât de profundă, multilaterală și intimă,
încât și-a lăsat amprenta,
într-o măsură mai mare sau mai mică,
asupra întregii lui opere”**

Haralambie Corbu

**„În studiul *Poezia populară*,
întemeiat pe o bucată de culegere proprie
de balade și doine,
este relevantă valoarea estetică
și documentară a folclorului.
Alecă Russo avusese marele noroc
să descopere o adevărată „minune poetică”
– Miorița”**

<http://www.atorii.com/scriitori/alecu-russo/>

MIORIȚA - 162 DE ANI DE LA DESCOPERIRE

24

MOTIVUL MIORITIC ÎN CULTURA ROMÂNĂ

a ajuns în stadiul unei simplificări extreme, altele în care se observă substituirea temelor caracteristice motivului prin invenții sau împrumuturi; s-au înregistrat apoi fragmente de proveniență mioritică integrate, prin contaminare, în motive baladice independente.

Compararea variatelor forme de realizare a motivului mioritic cu versiunea Alecsandri arată că aceasta din urmă „redă destul de fidel forma veche a baladei”¹. Desigur, „miraculosul nu lipsește” în *Miorița*, „dar... lipsește predispoziția pentru misticism, goana după absolut...”². Cu excepția exegeților care subordonaseră interpretarea *Mioriței* cerințelor argumentării unor poziții retrograde, orice cercetător atent la semnificația adecvată a motivului mioritic trebuie să constate, așa cum arată G. Călinescu, că în versiunea lui Alecsandri „nu există nici umbră de fatalism”³. „Nu mistica morții, ci preamărirea vieții în formele ei creatoare, o preamărire chiar în actul morții, pulsează în istoria și estetica baladei românești în ceea ce are ea unic”⁴.

Divergențele în semnificația atribuită motivului mioritic reflectă poziția socială a interpreților care, în diferite momente ale dezvoltării societății romine, căutau în liniile limpezii și de incomparabilă desăvârșire artistică ale *Mioriței* argumente în favoarea propriilor atitudini față de masele populare și problemele sociale.

II. LUPTA DE IDEI ÎN JURUL INTERPREȚĂRII „MIORIȚEI”

Tru studiu sistematic al creației populare românești izvorăște din mișcarea care a pregătit revoluția de la 1848, integrându-se în eforturile de valorificare a folclorului inițiate de J. G. Herder și culegeri, *Stimmen der Völker in Liedern* (1778—1779). În deceniul al 5-lea al secolului trecut, complotul de la 1848 și secrete „Dreptate-Frăție” (1843) marchează începutul prezentei. Aproape în același timp cu întemeierea societății amintite, Chr. Tell, I. Ghica, I. Voinescu II, se formulează în Tratatul adresat dieței din 1842, revendicările romnilor pe plan național. Aceste mișcări grupate în jurul revistei „Propășirea”, în care se află primele culegeri de literatură populară orală de la noi.

¹ V. Păstoreasă, *În poezia noastră populară*, vol. II, București, 1923, p. 45. ² *Idem*, p. 58—59. ³ *Idem*, *Probleme ale folclorului*, loc. cit. ⁴ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

⁵ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

⁶ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

⁷ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

⁸ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

⁹ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹⁰ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹¹ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹² *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹³ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹⁴ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹⁵ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹⁶ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹⁷ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹⁸ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

¹⁹ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²⁰ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²¹ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²² *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²³ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²⁴ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²⁵ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²⁶ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²⁷ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²⁸ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

²⁹ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

³⁰ *Idem*, *Elemente ale folclorului*, loc. cit.

MOTIVUL MIORITIC ÎN CULTURA ROMÂNĂ

25

Intocmirea celei dintii culegeri de poezii populare romine i se datorește lui Vasile Alecsandri, care o duce la bun sfârșit cu colaborarea entuziastă, deși tăcută și discretă, a lui Alecu Russo. Sursa acestui interes îl constituie atașamentul față de popor, încrederea în capacitatea de creație și în geniul acestuia, caracteristice ale ideologiei democrat-revoluționare.

Alecu Russo a fost un democrat revoluționar autentic, ceea ce apare clar cu deosebire în *Cîntarea României*¹; Al. Dima înclină spre o caracterizare asemănătoare². Deși Vasile Alecsandri nu poate fi privit ca exponent al ideologiei democrat-revoluționare³, totuși nota cea mai valoroasă a operei sale — „reliefarea forței morale și artistice a poporului român... mobilizarea sentimentelor patriotice ale maselor”⁴ — confirmă că „pînă la capăt, [...] a rămas fidel idealului pașoptist”⁵ intruchipat în concepția lui Nicolae Bălcescu. Apariția *Poeziilor populare...* trebuie pusă în legătură cu aderarea lui Alecsandri la ideologia înaintată a vremii, iar influența directă a lui N. Bălcescu este deasupra oricărei îndoieli⁶. De altfel, Alecsandri însuși socotea *Poeziile populare* „ca dovadă în sprijinul naționalității noastre”, avînd un rol asemănător izvoarelor publicate de Bălcescu în „Magazin istoric pentru Dacia”⁷.

Valoarea documentară a poeziei populare, precum și excepționalele ei calități artistice fuseseră menționate încă de către Dimitrie Cantemir. Ideea se afirmă cu putere în mișcarea ideologică legată de pregătirea revoluției de la 1848 și a Unirii țărilor romine. C. Negruzzi vorbește despre *Cîntecul populare a Moldovei* în paginile „Daciei literare”. În *Introducția* la „Arhiva romînă”⁸:

¹ Alecu Russo, *Opere alese*, Chișinău, 1955, intr.

² Al. Dima, *op. cit.*, p. 257. Spre deosebire de

³ Alecu Russo, în „Cercetări filozofice”, 1958, nr. 6

⁴ Vezi Paul Cornea, *Concepția despre lume și sensul*

⁵ nr. 11, p. 76 și urm.

⁶ p. 79.

⁷ p. 88.

⁸ această privință, constatările regretatului

⁹ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹⁰ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹¹ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹² *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹³ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹⁴ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹⁵ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹⁶ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹⁷ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹⁸ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

¹⁹ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²⁰ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²¹ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²² *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²³ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²⁴ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²⁵ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²⁶ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²⁷ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²⁸ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

²⁹ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

³⁰ *Idem*, în *Almanahul* „Cultura romînă”, în „Almanahul

ADRIAN FOCHI

MIORITA

TIPOLOGIE, CIRCULAȚIE, GENEZĂ, TEXTE

Cu un studiu introductiv,
de
PAVEL APOSTOL

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMINE

D 459.0.09-91
R M 75

MIORIȚA

150 de ani
de la descoperirea
capodoperei din Soveja

Anul VI — nr. 1 (11) — 23 Martie 1996

„moldovenilor” și a „maghiarilor”, ceea ce nu mai constituie o „calomnie cosmopolită la adresa poporului român”. Evident că acest demers folcloric, absolut rodnic pentru acel moment politic, nu poate fi rupt nici de Republica Socialistă Moldovenească de peste Prut și nici de ...Regiunea Autonomă Maghiară din... interiorul arcului carpatic. Important rămâne faptul că prin două mici breșe externe – de la Moscova și de la Budapesta – se redeschide fereastra spre capodopera neamului românesc.

b) Aspectul cultural-folcloric este încă și mai semnificativ pentru că pune problema interferențelor culturale dintre popoare ale căror creații literar-estetice nu pot fi explicate prin simplul împrumut de la români la maghiari sau de la maghiari la români. Întâietatea consemnării în scris a *Mioriței* de la Cleja nu are nici o relevanță sub raport cronologic față de capodopera descoperită mai târziu, cum tot așa nu are nici față de varianta bistrițeană din 1794. Acestea sînt fapte de cultură folclorică repetate în timp, însă reperele temporale nu furnizează elemente concludente în privința coordonatelor structural-genetice. Drept pentru care e suficient să vedem că varianta de la Cleja nu e o traducere a vreunei variante românești, întocmai cum nici o variantă românească nu poate fi traducerea din dialectul ceangău. Înregistrarea unei noi variante în același sat Cleja, după un veac de la prima atestare, probează foarte limpede că schimbările produse între timp sînt minime: asasinii nu mai sînt tătari, ci porcari, măicuța nu mai toarce, ci țese.

c) Aspectul poetic rămîne totuși cel mai important și singurul teren în care trebuie să se procedeze la o comparație între varianta ceangănească și cea română este cel al unor constante poetice: spațiul alpin: „Pe-o costă a muntelui, la poalele muntelui...”; numărul actanților „Iată vin, trei tătari haini...”; prescripție testamentară – „Dacă-mi luați capul..., pe mine mă îngopați, Din fluierul cel Să-mi faceți mormînt frumos”; măicuța bătrînă – „Într-o căsuță așumată/ Se bătrînă... Toarce miță neagră”; nunta celui sortit morții cu o ființă fantă „Jeri m-am însurat / Cu sora soarelui” sau „Să știți a le spune / Că m-am în Cu sora soarelui / Nepoata pămîntului” și urarea finală – „Din inimă le da îndelungă sănătate”, foarte apropiată de sfîrșitul colindelor românești.

În sfîrșit, varianta de la Cleja, în dialectul ceangăilor, e foarte importantă înaintea de toate fiindcă a fost culeasă de la o comunitate insulară în carpatie, individualizată prin limbă, obiceiuri, port și chestiuni controversate asupra originii sale etnice. Rămîne de cumpănit și de argumentat în ce textul de la Cleja – atît cel din 1843 cît și varianta culeasă în 1944 – versiune originală creată de grupul ceangău în directă dependență de para folclorică românească sau dacă nu cumva și textul poetic românesc și cel ceangău își pot avea izvorul într-un substrat cultural carpatobalcanic.

În orice caz, în fața datelor pe care le avem astăzi este imposibil de vorbii între cele peste 2000 de variante românești ale *Mioriței* ar exista vreoa versiunii de la Cleja și cu atît mai puțin capodopera descoperită peste trei scriitorul Alecu Russo în satul Soveja, din Munții Vrancei.

Căci ziua de luni, 4 martie 1846, îl surprinde pe cărturarul într-o cămășă mănăstirii Sovejii din munții Vrancei (unde a fost adus în grabă, sub escortă poruncă domnească: „să se închiză Alecu Russo, ca un răzvrătitor pe străzile publice din țara sa; să se privegheze zi și noapte de către doi gens-d'armes des XII

...nemăritnici; să se ție la cea mai aspră opreală, fără a i se da de scris sau a primi scrisori, și a se așeza pe hrană de fasole și pe canon de rugăcuni, spre a-și veni la conștiință și la ispășenia păcatelor...”, pentru care a fost arestat și pomit spre locul închisorii în seara zilei de 26 februarie 1846), dar, în ciuda oprelișilor poruncite, scriitorul își trece vremea întocmindu-și un jurnal în limba franceză.

În ziua de duminică, 10 martie, cărturarul notează: „Azi am făcut chef și veselie! ... Așa se și cuvenea, azi e duminică;... în ziua Domnului toată ființa catolică să se veselească... chiar și exilații.” După care urmează consemnări despre vreme, o scenă din cimitirul satului și pasajul: „Am petrecut dimineața ascultînd cîntece românești ale lăutarilor din sat... I-am încercat pe toți cu luare-aminte. Mine au să mă povestească toate mai cu amănuntul.” Scriitorul e foarte atent la oamenii și numele, căci bărbatul care cîntă: „E un mîndru voinic din ael soi de oameni ce se numesc mocani, adică oameni de la munte și carii par a face oarecare dăuse-bire între neamul lor și al oamenilor de la cîmp. Graiul lui, ce nu e moldovinesc, nu-i nici muntenesc, ci e apăsător și se aduce cu al ardelenilor. El cîntă tot felul de cîntice, și moldovinești și mocânești și ardelențești și în sfîrșit știe a o întoarce și pe struna acelei poeme așa de simplă și neînșurată, așa de dulce și plină de dor și duioșie, ce se cheamă doina!”

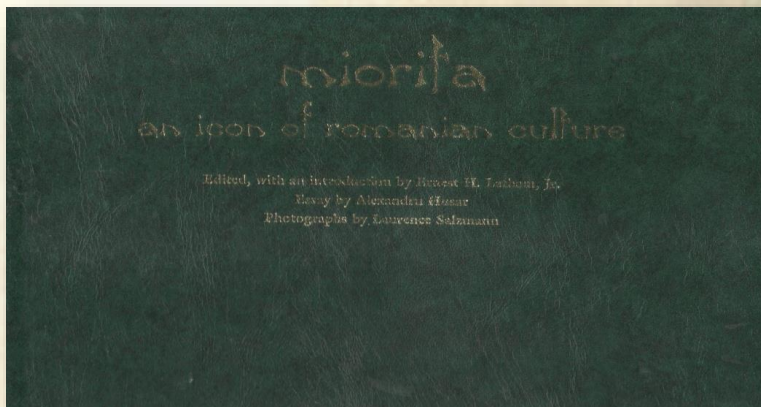
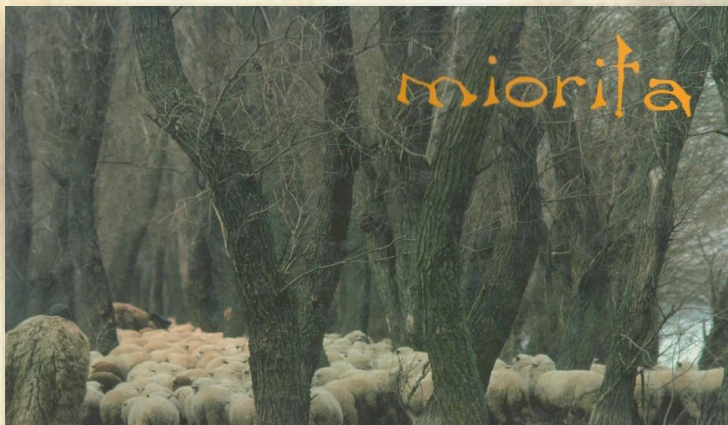
În doina interpretată de mocanul din Soveja nu este alta decît a ciobanului care și-a pierdut oile, descrisă în amănunt de Alecu Russo, ceea ce e de presupus că așa cum urma descrierilor sau notațiile și în zilele următoare. Numai că în paginile de a doua și de a treia din această doina. Adică în ziua de luni: „11 martie. Toată noaptea a drept mîngiere îmi spun că nu e nimic pe lângă val-vîrtejului aci. Nu mă trezisem bine, cînd un alt lăutar veni să mă nou concert de fluier. Intrarea se plătеше cu un zvanțig, e încet; dar pînă-n sfîrșit se petrece.”

Șeste fascicula a treia a paginilor intitulate *Sauvégea 1846* 4 file fiecare, în total 42 de file, formate din 21 de coli de cu dimensiunea de 21,5 x 16 cm, îndoite; ceea ce însumează 65-78 (facs.2) și 79-92 (fasc.3); numerotate în manuscrisul Academiei Române. Scrisul e îngrijit, fiecare fascicolă are o (79), cu reversul lăsat nescris, probă că Alecu Russo a dat. Cum ultimile două foi (162-163) ale manuscrisului sînt de altă dimensiune, de 27,5 x 23 cm, iar scrisul este neglijent, al de ciornă făcută în grabă, și consemnează cele petrecute martie sau 1, 2, 3 și 4 aprilie, ar fi de presupus că în și din ori nu au fost cuprinse întâmplările din intervalul marti 12 - într-un motiv sau altul paginile cu următoarele fascicole au sul surghiunului. Consemnările fugare și dezordonate din din primele patru zilele din aprilie par un aide-memoire cu o lui, cu titluri de cărți aflate în biserică, versuri la stema Țării, te, pînă în ziua de 4 aprilie, cînd: „Mă trezește un trâmîs cu ne călare în persoana privighe-torului și a doi cazaci. Am e. Am făcut vizita-mi din urmă la biserică; e plină de lume, pînă mare... biserica e săracă, dăspuiată; cîteva lumînărele

MIORIȚA

STRABATE LUMEA

MIORITZA

Traduit par D. F. Suchian!

Par un ciel de trêve,
 Sur un pan de rêve,
 Voici s'en venant
 Pentes dévalant,
 Voici trois troupeaux
 Et trois pasteurs,
 Le premier venant
 Du Soleil couchant,
 L'autre du Midi,
 L'autre enfin d'ici
 Du pays poli
 De la Moldavie.
 Et les deux premiers
 Méchant sort peùient

Pour occir ciars
 Au soleil couchant
 Le pâtre moldave
 Des trois le plus brave,
 Le plus riche aussi
 En moutons, brebis,
 En chevaux vaillants
 Et chiens à longue dent.
 Or, icelle agnelle,
 Blanche jouvencelle,
 Voilà que depuis
 Trois jours et trois nuits
 Quère ne s'est tue
 Ne herbe lui plêt.

78d
K431

ТУДОР КИРИЯК

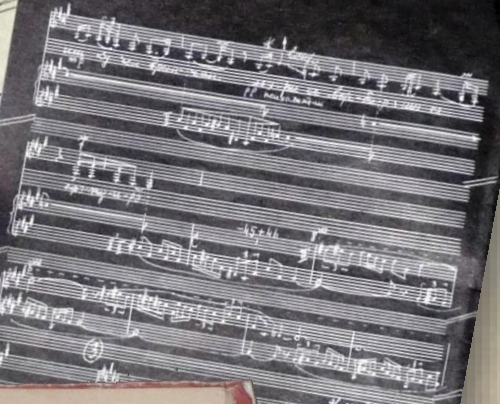
МИ

78d
K431

75 коп.

А. АХЪЮКОВА

КЫНТЕКУЛ
ПОПУЛАР
МОЛДОВЕНЕСК

ЕСМ

Екз. 89

МНОРИЦА

Recitativo

ВОЙ ЧО - БА - МЕЯ МЫН - ТЕ - НИ

КУ У - КУ МОА - БО - БРА

ОЗ - ШТУ О - И - БО БО - О КУА - МО, МОН

СА, ЗАА О МН - О - РА - БО,

КУ ЯМ - НА ПАЗ - БО - МН - ИЗ, ПАС - КИНО БО ДИМ - ГИ ОА,

АЕ - КУА - ТИМ - БУА СФОРТУА АОР, СА ТОТ КУМ ОЗ - ШТА

ДИМ ТУ - РА ТОТ ЗАБЕ - ОА ШИ КЪ - ТРО СЪ - ПМ - НЪА

ОА СА ТОТ КУМ - РА, МОН

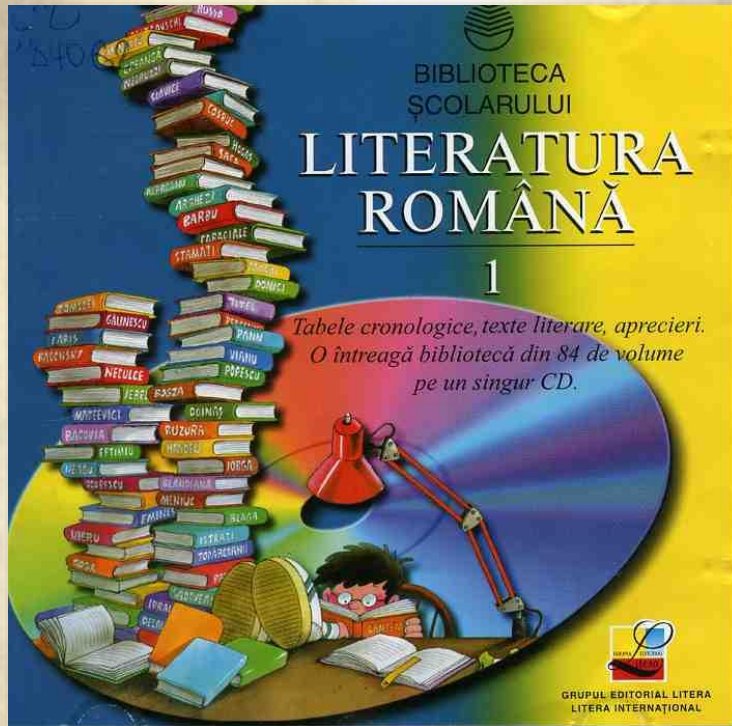
ШИ СЪ - ПМ - НЪА ОА КИНО О БО - БУ О МН - ТРО БО

МН - О - РА - ИЗ ОА - О, РА - О БУ - КЪ - ОА - О,

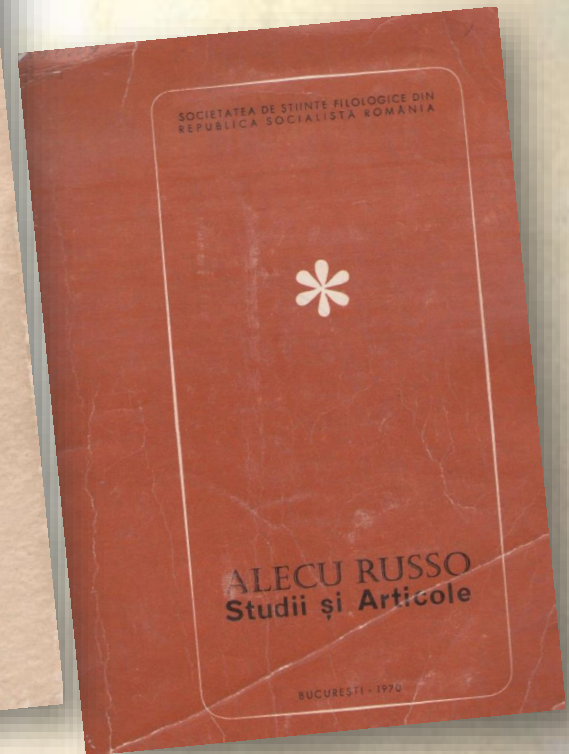
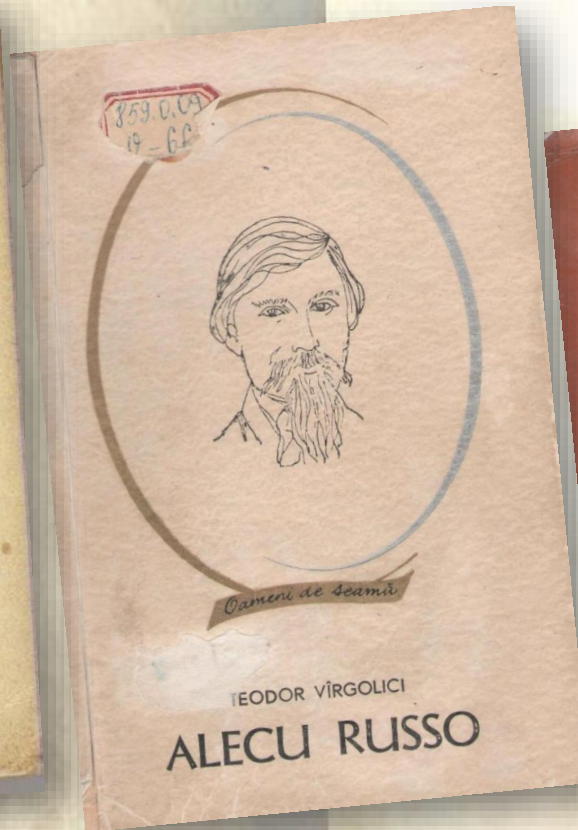
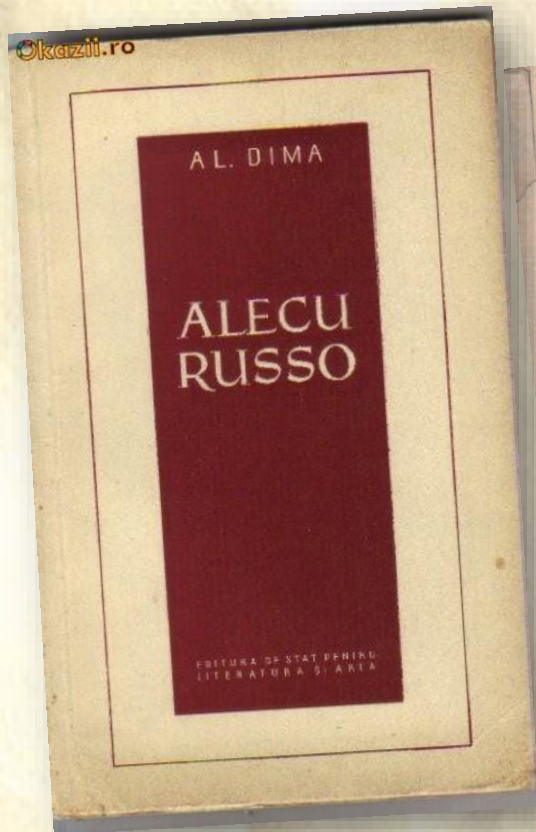
8*

115

OPERA LUI ALECU RUSSO PE CD-uri

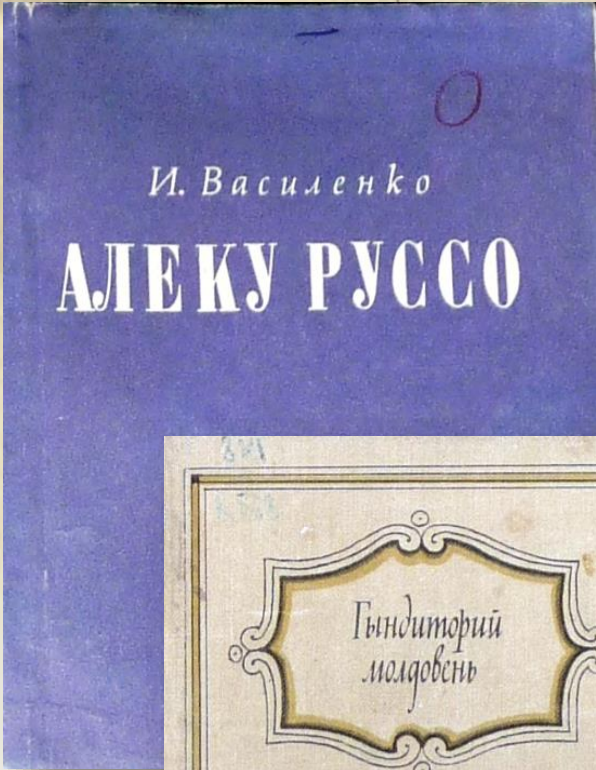

ALECU RUSSO ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ

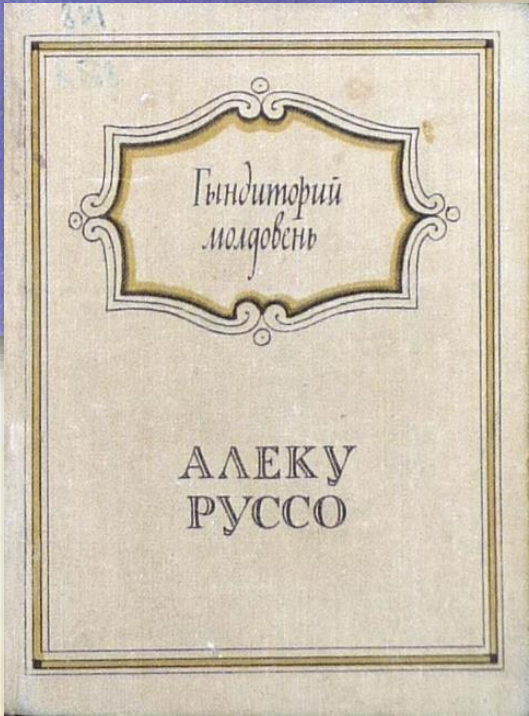
**„Pledând pentru o cultură adecvată firii și
condițiilor formative ale neamului nostru,
cugetătorul dezvoltă îndeosebi opinii privind
limba română”**

Micu Dumitru

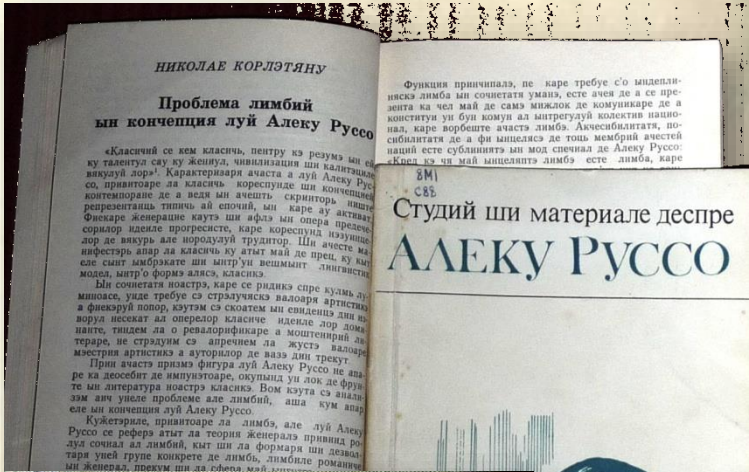
И. Василенко

АЛЕКУ РУССО

Гындиторий
молдовень

АЛЕКУ
РУССО

НИКОЛАЕ КОРЛЭТЯНУ

Проблема лимбий
ын концепция луй Алеку Руссо

«Класичей се кем класичь, пенуру кэ резумэ ши ку талантул сау ку жинял, цивилизация ши календарул лор». Карактерари ачяста а луй Алеку Руссо, приватаре ла класичь кореспунде ши концепций репрезентация типичь ай епохий, ши каре ау активат Фискаре Женерацияе кауца ши афта ши опера пределе сорилор идеяле прогресисте, каре кореспунд коэволюция лор де вакурь але народудуй трудитор. Ши ачесте ма инфестурь апар ла класичь ку атакт май де преци, ку кыт эле сымт имброкате ши митр'ун вешмынт лингвистиче модел, митр'о формэ алыс, класичь.

Ын сонетей поэстри, каре се радикэ спре кульм думноаесе, уде требеу сэ страдучьскэ валораи артистикэ а фиксэруй попор, кэутэм сэ скоатем ын евиденць дин аналитике, тиндем ла о реналорификаре а монтисарий латераре, не страдуим сэ апречем ла жуство валораи мэстрия артистикэ а ауторилор де ваза дин трекут.

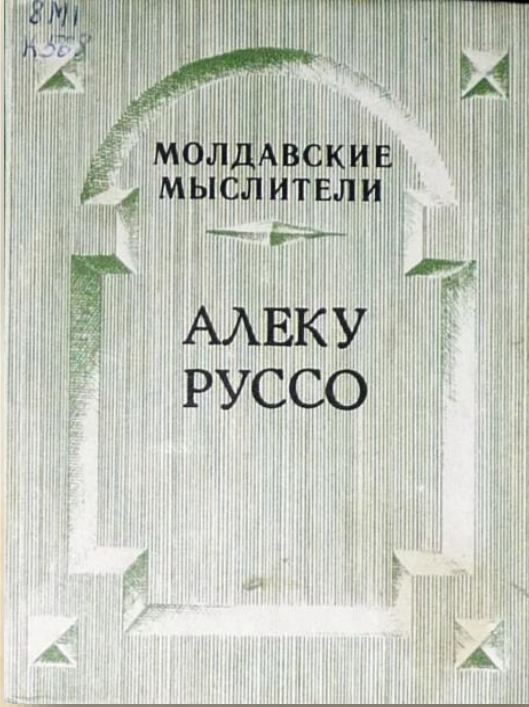
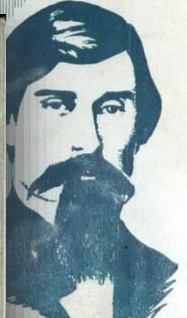
Прий ачестэ прима фигура луй Алеку Руссо не апаре ка деосебит де импунизаоре, окупунд ун лок де формиам ач унесте проблеме але лимбий, аша кум апареле ын концепция луй Алеку Руссо.

Кужетариле, приватаре ла лимбэ, але луй Алеку Руссо се рефера атакт ла теория Женедал привидя роде сонетэ ал лимбий, кит ши ла формаря ши деволутаря уней групе конкрете де лимбэ, лимболе романцие ши Женедал, прекум ши ла гьеня молдовень.

Функция принципала, не каре требеу сэ инденцификэ лимбэ ши сонетей умань, есте ачесте де а се пренити ка чеш май де сама мьнжлок де комуникаре де а конституи ун бун комул ал митрегудуй коллектив национал, каре вореште ачяста лимбэ. Ачестебалтата, по-субилитате де а фи мьнжисе де толь мембрий ачестей наций есте сублянтэ ын мод спечиа де Алеку Руссо.

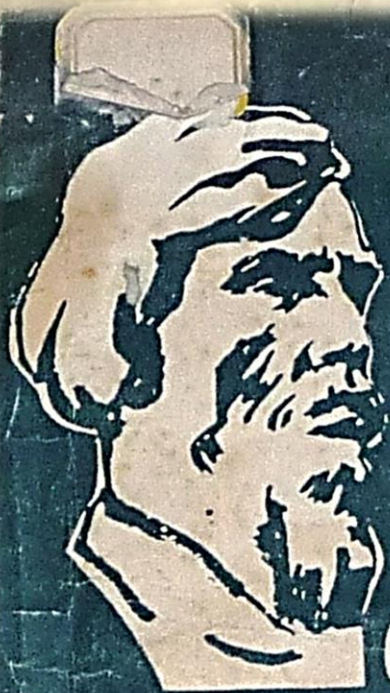
Кьедэ кэ чя май мьнжисэ лимбэ есте лимбэ, каре

Студий ши материале деспре
АЛЕКУ РУССО

МОЛДАВСКИЕ
МЫСЛИТЕЛИ

АЛЕКУ
РУССО

ОМАЗИЛУ
ЛУЙ
АЛЕКУ РУССО

Г. БОГАЧ

СКРИЕРИЛЕ ДРАМАТИЧЕ АЛЕ ЛУЙ
АЛЕКУ РУССО

Се штие кэ А. Руссо а скрис ши доуэ лукрэрэ драматиче: «Бэкэлия амбициоасэ» ши «Провинчиалул ла Театрул Национал», каре ау фост репрезентате пе сцена Театрулуй дин Яшь; прима ла 11 януарие ши а доуа ла 25 февруарие 1846.

Амындоуэ пьеселе ынсэ — спре маря пагубэ а литературий — с'ау пердут апой, сау, май бине зис, н'ау фост кэутате ын де ажунс спре а фи дескоперите ын архиве.

Поате кэ одатэ ши одатэ ынсэ сыргуинца юбиторилор де литературэ орь — чея че ын домениул ностру аре лок унеорь — симпла ынтымпларе, о дескоперире неаштептатэ, — не вор пуне ши ын стэпыниря ачестор прециоасе манускрисе апарциныйд марелуй ностру скриитор-четэцап.

Пынэ атуич, вом ынчерка нумай сэ реконституим концинутул челор доуэ пьесе, деспре каре не релатязэ Руссо ынсушь, ынтеменду-не атыт пе мэртуриле ауторулуй ши пе информацийле унор контемпорань, кыт ши пе тематика драматуржией молдовенешть ши реперториул Театрулуй дин Яшь ын пряжма анулуй 1846.

Пынэ ын презент диспунем де пуцине материале конкрете привитоаре ла пьеса «Бэкэлия амбициоасэ»; с'а пэстрат о речензие асупра спектаколулуй ын «Албина Ромыняскэ» де ла 17 януарие 1846, искэлитэ Д. Г., апарциныйд луй Димитрие Густу, — критик драматик ши скриитор пьесемнат ал времий. Ла ачастэ речензие а рэспунс ауторул пьесей ын ачеш публикацие (№ 13 де ла

1

Nicolae Manolescu

Istoria critică a literaturii române

Manolescu
CRITICĂ
A LITERATURII
ROMÂNE
literatură

Editura PARALELA 45

lbrăileanu se arăta entuziasmat în special de discursurile despre legea rurală, e drept, mai mult în probleme de conținut. „Cărțile d-lui Radu Rosetti, spunea el studenților ieșeni, nu sunt decât o justificare savantă a acestor două discursuri (din 1862) (Opere, vol. 8, p. 266). Și tot el semnala o foarte caracteristică argumentare în *Discursul cu privire la Unirea Principatelor* rostit în 1857 în Adunarea ad-hoc a Moldovei în care problema era să fie combătut antiunionismul celui mai bogat dintre boierii moldoveni:

„Viu acum la domnia lui marele logofăt și cavaler Alecu Bals. Domnia lui în loc să vie a ne vorbi ca deputat al țării, singurul titlu care ne dă drit de a vorbi aici, ne-a rostit opinia sa ca proprietariu de 80 000 de fălci de pământ. Mare avere, frumoasă avere; nimene din noi nu o are. Însă este cineva care o are înzecit mai mare decât domnia lui deputatul de Putna. Acesta este un oarecine, care se numește țară, acea țară care o reprezentează această adunare. Domnul deputat ne zice că are 80 000 de fălci. Ei bine, noi, Adunarea, avem mai mult chiar decât 800 000 de fălci, căci înfățișăm țara” (Opere, 1983, vol. III, partea I, p. 32).

Trebuie spus în încheiere că redusă și în genere ignorată operă în proză a lui Kogălniceanu a stârnit și unele entuziasme, al lui N. Cartoian, de pildă, care socotea că notele de călătorie ar fi putut deveni, într-o redactare definitivă, „o culme pentru literatura epocii” și al lui Perpessicius, autorul unui frumos studiu cules în *Jurnal de lector*. În acesta, criticul vorbește de un „foarte înzestrat literator, căruii Ursoarele li fuseseră parte de alese însuși de observație, de un foarte substanțial humor, de o distilată ironie și de o «simțimintalitate» (pentru a folosi chiar termenul său în straiul lui de acum un veac) atentă” (p. 88). Scotând stafidele din cozonac, după metoda lui obișnuită. Perpessicius relevă câteva bijuterii ale prozei lui Kogălniceanu, din acelea pe care lectorul neglijent le trece cu vederea: frumoasa Elena din *Tainele inimii* are un ochi albastru și altul negru, o ciudățenie asemănătoare vădind Niceta din *Iluzii pierdute*, ale cărei sprâncene negre se arcuiesc peste o pereche de ochi albaştri; totodată, scriitorul ar fi fiind un maestru al picanteriei licențioase când definește în romanul său femeia *prudă* ca pe una „a cărei numai urechile, rareori și ochii, li sunt curate”. E drept a recunoaște că nasul lui Pentapolin nu dă, nici de astă dată, gres și că spiritul critic așa de manifest al lui Kogălniceanu coexistă cu unul, secret, de o natură pur artistică, din păcate lăsat *en plan*, cu o expresie dragă lui Odobescu, adică nedezvoltat.

ALECU RUSSO

„Moldova este o țară rece, unde entuziasmul, fie politic, fie literar, nu prinde în clipeală”, scrie Alecu Russo în *Cugetări* (ediția 1976, p. 101), schițând ideea viitoare a criticismului moldovenesc pe care lbrăileanu o va așeza la temeliea cărții sale din 1909. În *Cântarea României*, în schimb, el dă noțiunii de patrie cunoscuta definiție sentimental-nostalgică, în care răsună parcă simțirea și limba lui Creangă: „Patria este aducerea aminte de zilele copilăriei..., coliba părintească cu copaciul cel mare din pragul ușii, dragostea mamei... plâsmuirile (nevinovate) ale inimii noastre... locul unde am iubit și am fost iubiți... câinele care se juca cu noi, sunetele clopotului bisericii satului ce ne vestește zilele frumoase de sărbătoare... zbiratul turmelor când se întorceau în amurgul sării de la pășune... fumul vetrii ce ne-a încălzit în leagăn, înălțându-se în aer... barza de pe stesină, ce caută duios pe câmpie... și aerul care nicăierea nu este mai dulce!...” (ediția 1967, p. 169). Între aceste extreme se mișcă spiritul lui Russo, autorul cel mai puțin cunoscut, cel mai secret al romantismului pașoptist. S-a putut vedea în el, cu egală

I. NEGOIȚESCU

ISTORIA
LITERATURII
ROMÂNE

editura minerva

ce tot mereu crește. Sănătatea mea s-a dus cu totul și nu cred să o mai redobândesc" (toate, adresate lui Ion Ghica). Rolul unui bărbat, al unui om politic de înaltă clasă, obstinat ideologic și realist în același timp, dur și luminos confruntat cu istoria pe care o servea și pe care o creea, fulgerător confruntat cu patetica-i soartă. Așa se desprinde din *Corespondență*, din scrisorile încercate de o sensibilitate virilă, a căror viață reimprospătează întreaga-i operă scrisă.

ALECU RUSSO
(1819—1859)

Cînd Alecu Russo (iubitorul țărănimii, incitatorul folclorismului, dar balzacian instalîndu-se în meseria de „avocat”, arendaș și cămătar, crescut în școli străine și folosînd mai cu înlesnire limba franceză decît cea maternă, își individualizează scrisul prin cuvinte ca „hultuit, sbuciumală slăbăciune, răspos, asemălu, jăcutori, conglăsuire, frămîntătură, îngînfătoare”, expresii ca „oștită grămădă”, „volnicie pruncă”, „nămolul de oameni așezați în Dacia”, zicînd „clăncăirea paloșelor incrușiindu-se răsună cu huet”, el dă stilului culoarea doctrinei, parcă spre a proba cit de direct în humă era împlîntat autohtonismul său. Doctrinar literar al pașoptismului, în sensul „spiritului critic” moldovenesc definit de Ibrăileanu, Russo încorporează natural *Cîntării României* (1855) ideologia socială: „Tu ești ca corabia fără cîrmă bătută de furtună... și vislașii cei răi care și-au însușit [dreptul] de a fi cîrmaci te duc dintr-o nevoie într-alta și mai mare, din fărădelege în fărădelege, din păcătuire în păcătuire... că sînt orbi de strîmbătate... Iarba se usucă pe unde călcăm... Înțelepciunea noastră e minciuna... isteciunea noastră jăfuirea... faptele noastre, faptele iadului... și am supus robiei pe frații noștri, am robit clăcei singele nostru și am oșilit fruntea ta... Stîns-am candelă cu suflarea noastră de fărădelege... Ce vei zice, o! țară de necazuri, Rahilă nemîngîietă... cînd îi grăi?... Ce vei face cînd va veni ziua dreptății și a curățirii?” Această proză poetică mistic delirantă (greu acceptabilă gustului limpezit), mutînd în Carpați nu fără aplicare democratismul paseist romantic al lui Lamennais (lui Alecu Russo i se revelează dintre cejurile trecutului „patria ficioară a slobozeniei”) ascunde în hățșurile ei biblic aluzive ideea — care la Bălcescu e totdeauna astfel formulată încît să țintească scopuri politice clar delimitate, susținute doar de exaltare — ideea revoluției universale de pildă, nu numai perifrastic învăluită, ci și încercată de alte valențe istorice (originea noastră romană, rivnițele hrăpărețe ale vecinilor — *Cîntarea României*, 55). Dacă prin urmare începutul *Cîntării* e promițător, căci reprezentativ stilistic: „Domnul Dumnezeuul părinților noștri înduratu-s-a de lacrămile tale, norod nemîngîiet, înduratu-s-a de durerea plămîilor tale, țara mea?... Nu ești îndestul de smerită, îndestul de chinuită, îndestul de sfișiată? Vădună de ficioarii cei viteji, plîngi fără încetare pe mormintele lor, precum plîng și jălese femeile dispelute pe săcriul mut a soților”, în schimb lungul pensum asupra slobozeniei (17) înglobează în proză ideea și așa schematic didactică; tonalitatea *Cîntării* poate însă fericit răsări în proza calitățată (*Amintiri*, 1855): „constituții și proiecte plouă, curieri trieră țara. Țarigradul și Petersburgul, mai cu seamă Fanarul, e în picioare, mezatul opiniilor și a sufletelor se începe”. Mai interesantă, la Russo, rămîne totuși tonalitatea intrinsecă, bogată în ecouri lăuntrice, a noțiunii de libertate; libertatea romanticei virste de

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE ÎN EVOCĂRI

propusă de
I. Opreșan

ALECU RUSSO

Vasile Alecsandri:
ALECU RUSSO

A. Russo, trimis de copil într-un institut din Elveția, săvârși studiile colegiale și se întoarse în Moldova la 1838 cu o colecție de încercări poetice scrise în limba franceză. Printre aceste bucăți inspirate de amorul libertății se găsea și o *imprecare violentă contra tiranilor*, ce-i cauză oarecari supărări în Viena din partea poliției. Soarta lui îl puse chiar din prima-i junie în față cu prigonirea guvernelor despotice, însă această prigonire nu putu să schimbe între nimic vesela nepăsare a caracterului său.

După întoarcerea sa în țară, Russo locui vreo doi ani la o moșie pitorească din munți, și acolo, trăind în frăție cu natura, el se îndrăgi mult de tot ce purta sigiliul naționalității: obiceiuri, costumuri, danțuri și mai cu samă legende și poezii populare. Chiar de pe atunci, adică la 1839, el începu să adune câteva fragmente de cântece bătrânești și să scrie impresiile în limba franceză, însă toate acele manuscrise s-au pierdut.

Singura compunere importantă ce a scăpat, pentru gloria literaturii noastre, este admirabila *Cântare a României*, tradusă mai târziu în românește de N. Bălcescu și publicată la anul 1855 în *România literară*. [...]

A. Russo era poet în toată puterea cuvântului; natura lui avea nevoie de orizonturi întinse, de aerul munților, de sunetul doinelor, și însă guvernul găsi de cuvântă a-l rândui în slujbă și a-l închide între pereții unei judecătorii. Prin decretul domnesc din 22 mai 1843, Russo fu trimis în calitate de membru al tribunalului la Neamț și apoi la Peatra. Câțiva ani mai în urmă, adică la 1851, Grigori Cioba-vodă îl numi candidat la Divanul de apel în Iași; însă cariera judiciară nu convenea nicidecum aspirațiilor sale intime: „Prefer de o mie de ori cărarea de la munte, decât cariera deschisă dinaintea mea!” zicea el adeseori glumind; prin urmare în loc de a mucezi

I D Dumitru Micu

ISTORIA

LITERATURII

ROMÂNE

de la creația populară
la postmodernism

SAECULUM I O.

de variată în aspectul structurilor pe atât de inegală valoric. Puținele versuri originale rămân, aproape toate, o fadă proză rimată. Facile sunt scrierile dramatice, simple localizări de altfel: *Muza de la Burdujani* după Théodore Leclerc, *Carantina* după Scribe și Mazères, anterioara *Dot țărăni și cinci cărliani*, după un autor încă neidentificat. Zona rezistentă a literaturii lui Costache Negruzzi e cea prozastică, dar nu în întregime. Cele două nuvele romantice, *Zoe* și *O alergare de cai*, conțin încântătoare descrieri de atmosferă urbană (Iași, Chișinău), pline de culoarea primei jumătăți a secolului trecut (interioare, costume, imobile, traficul rutier), însă intriga senzationalistă, situațiile neverosimile, patetismul artificios frizează ridiculul. Amuzant e anecdotică istorisiră *Au mai păt-o și alții*: spiritual - duioasă rememorarea *Cum am învățat românește*; viguros articulare, pregnant gravate, comparabile cu paragrafele rezumative din *Alexandru Lăpușneanul: Sobiescki și românii, Regele Poloniei și Domnul Moldaviei, Cântec vechi*. Pagini antologice se desprind însă din ciclul „scrisorilor”, intitulat *Negru pe alb (Scrisorile la un prieten)*.

În majoritatea lor, „scrisorile” sunt scurte eseuri grațioase, modele de umor intelectual, cosenii elegante, de speța scrisorilor lui Ghica și a divagațiilor odobesciene din *Pseudokynegkos*. Tonul colocial, degajat, scăpărând de inteligență, conferă celor treizeci de piese cu o tematică deosebit de eteroclită (peisajul moldav, „fiziologia” provincialilor, distrugerea monumentelor istorice, catacombele mănăstirii Neamtu, slavonismele, „un poet necunoscut”: Danil Scavinschi, un om cu viață sfântă, zis Lumânărică, o tânără grecoaică, Calypso, ajunsă monah la Neamtu, băile de la Ems etc.) o cucentoare unitate. Cu deosebire e savurată de comentatori „scrisoarea XII”: *Păcală și Tândală*, pentru munificența paremiologică vrednică de Anton Pann și de Creangă.

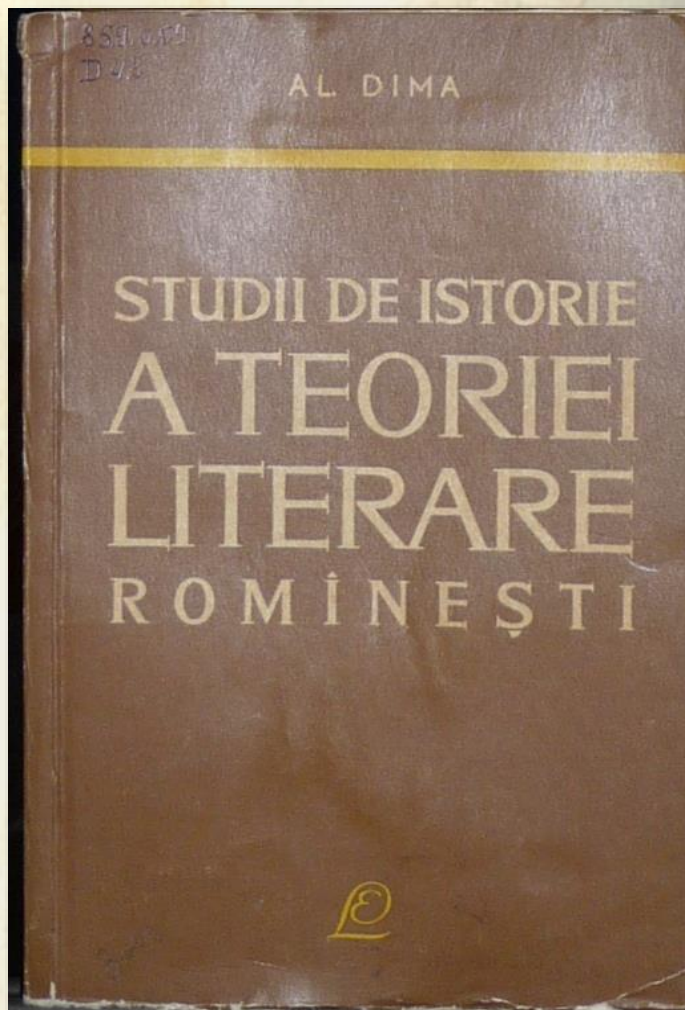
Realizată exemplar în sfera literaturii de ficțiune doar prin *Alexandru Lăpușneanul*, proza românească rămâne, până după 1850, predominant reflexivă, memorialistică și chiar direct istorică.

Alecu Russo

Dacă, ștergând „colbul de pe cronică bătrâne”, Constantin Negruzzi a validat literatură orientarea istorică a curentului național, stârnit de *Dacia literară*, spiritul critic inițiat de revistă și-a avut cel mai talentat campion în Alecu Russo (17 II 1819, Strășești, jud. Lăpușna - 5 II 1859, Iași). Născut în Basarabia, educat (de la vârsta de zece ani) în Elveția (Vernier, lângă Geneva), autor în adolescență de versuri franțuzești, antidespotice, urmașul de vechi

boieri moldoveni, cu numele franțuzit în cinstea lui Jean-Jacques Rousseau, a fost în viața civilă jurist (asesor judecătoresc la Piatra Neamț, membru în Divanul apelativ, avocat, director în Departamentul lucrărilor publice, membru al Sfatului administrativ, procurist al Băncii Moldovei) și, adversar al regimului sturdzist, s-a ilustrat prin acte incompatibile cu statutul de funcționar obedient. De pe urma unor replici din piesa de teatru *Signicercul Vaubr...* s-a ales, în 1846, cu un surghiun la mânăstirea Soveja. Participant în 1848 la acțiunea revoluționară, a trebuit, după eşuarea ei, să ia drumul exilului. În loc însă de a se duce direct la Viena, cum plănuia, s-a oprit în Ardeal, luând parte la adunarea de pe Câmpia Libertății, apoi la o altă adunare, în Lugoj, organizată de Eufimie Murgu, a fost arestat la Dej și trimis în închisoarea din Cluj, de unde, după eliberare, a ajuns în fine la Viena, apoi la Paris. A revenit la Iași în 1851.

Fără a profesa critica literară (a scris doar despre poezii minore Dumitru Dăscălescu și Mihai Cucuieranu), Russo a expus, într-un lung serial de *Cugetări*, neîncheiat, apărut parte în *Revista Româna literară*, parte, postum, în *Revista română* (1863), considerații de cultură generală esențiale pentru așezarea bazei teoretice a curentului național. Pledând pentru o cultură adecvată firii și condițiilor formative ale neamului nostru, cugetătorul dezvoltă îndeosebi opinii privind limba română: diametral opuse concepției latiniste instaurate în Ardeal, total discordante și cu italianismul heliadist, cu toate tendințele de construire a unei limbi artificiale. Limba - susține Russo - nu poate fi produsă voluntar, pe considerente de sistem, ea s-a creat în experiența istorică milenară a poporului, „glasul a opt milioane de suflete are (...) putere mai mare decât logica sistemelor ce se întemeiesc pe gramatice străine”. Neamul românesc nu începe odată cu „școala Ardealului”, ci odată „cu școala limbei hrisoavelor, limba publică, cu școala limbei cântecilor populare, limba inimii neamului, cu școala limbei traducătorilor cărților bisericești, limba credinței, cu școala limbei hronicarilor, limba istoriei”. A încerca refacerea originalului latin este, după Russo, a inventa „o limbă păsărească, înțeleasă numai de adepți”. O asemenea tentativă, apreciază el, e „un lucru peste fire”. E ca și cum „am lega un om viu de un trup mort”. Doar un pedantism incurabil poate propune așa ceva. Stigmatizând fără crutare pedantismul, scriitorul afirmă, în temeiul bunului simț, că gramatica și ortografia se cer „așezate” nu în funcție de principii abstracte, și „nu după placul fiecăruia”, ci „după duhul istoriei și a originurilor neamului”. În înțelegerea lui, „cuvântul, fie slav, fie turc, fie latin, ce se

PREOCUPARI DE TEORIE LITERARA
LA AL. RUSSO

Față de opiniile literare ale lui Al. Russo, vechea istorie literară a adoptat cunoscutele ei atitudini de ignorare, rezervă, recunoaștere parțială sau interpretare eronată. După cum se știe, opera lui a rămas, o jumătate de veac, înmormintată în paginile revistelor vremii sau în mapele de manuscrise ale Academiei Române. Editarea și comentarea ei s-a produs abia după 1900, ideile literare ale scriitorului fiind însă cufundate în genere în masa considerațiilor lingvistice. Când totuși prezentarea lor s-a produs uneori, ea a avut întotdeauna un caracter parțial și incidental, dar și sub această formă ni s-a înfățișat, de multe ori, doar o pură descripție. E semnificativ de remarcat mai departe că editorii lui înșiși, cei care doreau să-i fixeze amintirea publicându-i operele, căutau să-i reducă însemnătatea în chiar prefețele de prezentare. Unul dintre aceștia — de pildă ¹ — se arăta nemulțumit de „supraprețuirea” de care se bucura Russo în opinia lui Ibrăileanu, cel care vedea în scriitorul nostru un precursor al Junimii și al principiilor critice de la *Convorbiri literare*. Editorul și criticul de care vorbim a

¹ G. Bogdan Dulcă, în Al. Russo, *Scrieri*, 1910, p. IX.

КОНДИЦИЯ КРИТИЧИЙ ЛИТЕРАРЕ

Есте Алеку Руссо ауторул унуй програм критик априорик? А пус ел фундаментул критичий литераре ынанте де а екзиста о литературэ проприу-зисэ? Есте ун теоретичиан инцидентал ал реализмулуй ностру критик, кум афирмэ ун фие?

В. Белинский луа ын дерыде ын «Жермания теория артей а арта», спунынд тот одатэ, кэ «да екзистэ ка атаре нумай ын има атунич кыт де фиделэ ар фи има фи акчесибилэ нумай луй». Ын л се я контур ынтребаря, дакэ аф матиче але луй Алеку Руссо сын жинацией, ал миметизмулуй сау луй артистиче.

Рэспунсул ни-л оферэ лектур букэць публичистиче супербе, «Критика критичий». Ведериле критикул литерар деривэ дин и че а стат ла база пьесей «Бэк Алць факторь че ау фаворизат принципу дин «Критика крити симц женерал, дарул полемик, к ложикэ а преопинентулуй Д. П рэмас, дин пэкате, ла ачесте ен че, неутилизынд аптитудиниле ниу, пе каре ле-а демонстрат чий». Де че н'а фэкут-о, — ятэ с

формалэ де дата ачаста, финидкэ не дэм имеднат сама кэ лупта антилатинистэ, пледоария титаникэ пентру театрул ши литература националэ, пентру пропэшире ын женерал требуяу сэ еклипсезе крит кул екзистент ын ембрион. Де обсерват анч, кэ прин тре кэрциле луй, депусе спре пэстраре бисеричий Сф. Теодор, ерау поезиниле луй К. Конаки, «Пэкателе тинерещелор» де К. Негруци, «Спиталул амору луй» де Антон Пани, «Реперторну драматик», «Кын

», «Баладе» ши «Четатя Нямцулуй» Александри. Динтре скрипторий импор улуй май пот фи аминтиць Гр. Алек Николае Бэлческу. Руссо н'а емис ачестор кэрць ши скрипторь, лимн ла доуэ «хроничь литераре» (скрисе, ун сентимент де амичицие) деспре мэрунць.

терарэ есте, аша дар, ку адевэрат ин вастеле преокупэрь културале але аш ал мншкэрий пашоптисте. Тотуш, оперей сале драматиче ын «Критика гэшеште семнификация де рэспунс ел, ынкыт гэсим експусэ анч ынсэшь ичий литераре.

о, ын виртутя липсей терминологней те, рискэ сэ пунэ ын циркулацие тер ь апроксимативь: апречнериле луй нумите «луэрь аминте», яр пентру а ферите функций але критичий сау ла ынт утилизате кувинтеле: «сокотинць гь», «лекций», «лаудэ», «жюдеката ре», «искоаде», «нойма пьесей», «дес нимитаре, дисочнере), «матимэ» (лек

сале артиколул д-луй Асаки деспре Мазепа, ба-
зат пе извоаре официале, ной вом репродуче
тогул че се реферэ ла афларя хатманулуй ын
Молдова» (№ 50). Ын континуаре А. Филатов
а редат амэнуцит концинутул нувелей луй
Асаки, фэрэ а-шь да сама кэ ачаства е о лук-
раре ын маре мэсурэ де имагинацие.

Кыцьва ань май тырзну ын газетэ а апэ-
рут ын градуцере ын лимба русэ мика нувелэ
«Пачя ла Прут. Слут ла Прут!» («Не ладно
возле Прута» — 1867, № 7). Ын орижинал ну-
вела апэрусе ын «Алманахул» пе ачелаш ан
ал луй Асаки. Нувела евока унеле евенимен-
те легате де кампания луй Петру I ла Прут дин
1711. Градуцерея, несемнатэ, се датора, не-
ындойос, луй Г. Горе, каре, ка редактор ал
газетей, а публикат ын пажиниле ей нумероа-
се артиколе.

Рапортате ла мултилатерала моштенуре
литерар-публицистикэ а луй Георге Асаки,
градуцерице, адаптериле ши лукрэрице инспи-
рате де скриериле луй але ауторилор басара-
бень сынт пуцине ла нумэр, дар ши еле кон-
ституе о довадэ кэ опереле сале ау авут рэс-
пындире ын Басарабия ын тимпул веций скри-
нторулуй.

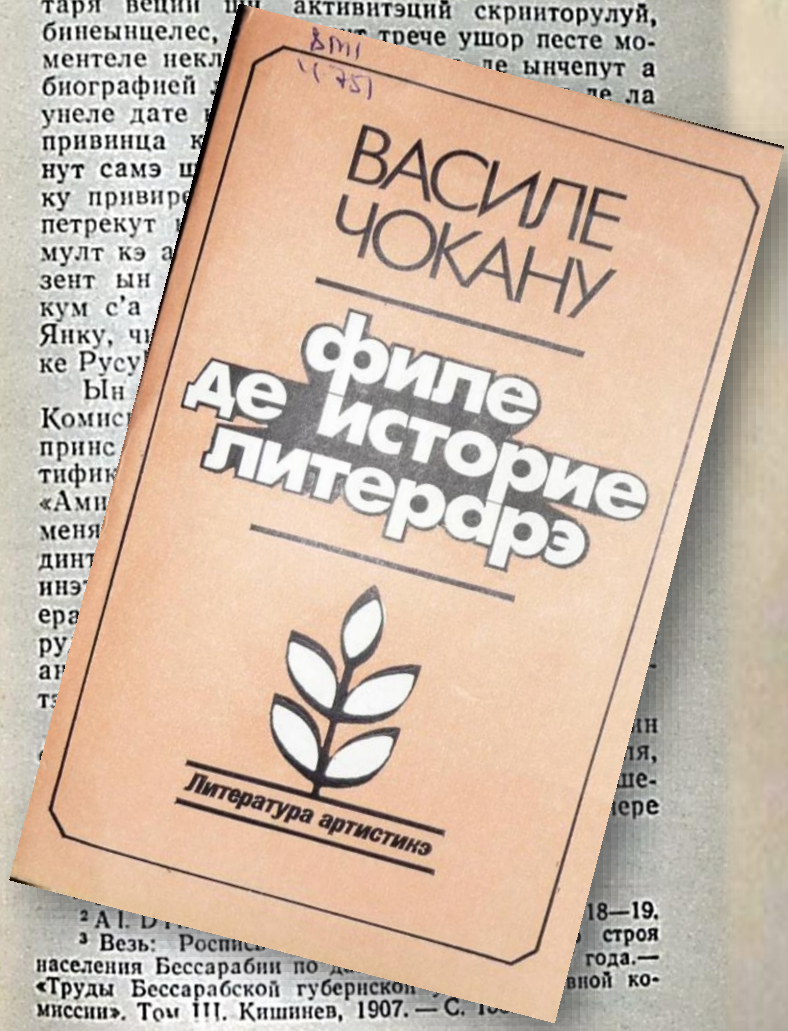
РЭСФОИНД ДОСАРЕЛЕ АРХИВЕЛОР...

(Материале ной деспре фамилия Руссо)

Кынд е vorba де ун скриитор маре, де о
персоналитате де талия луй Алеку Руссо пре-
зинтэ интерес пынэ ши унеле амэнунте био-
графиче. Яр ын биография ачестуй ом де
фрунте ал културий ноастре, дупэ кум се
штие, сынт мулте пете албе, инклюдив рефе-

ритоаре ла перноада копилэрией ши адолес-
ченцей сале. Чей каре с'ау окупат де черче-
таря веций ши активитэций скринторулуй,
бинеынцелес, тече ушор песте мо-
ментеле некл... ле ынчепут а
биографией... де ла
унеле дате...
привинца к...
нут самэ ш...
ку привире...
петрекут...
мулт кэ а...
зент ын...
кум с'а...
Янку, ч...
ке Русу...

Ын
Комис
принс
тифин
«Ами
меня
динт
инэ
ера
ру
ар
те

18—19.
стройка
года.—
аной ко-
2 А. Д.
3 Везь: Роспис
населения Бессарабии по д...
«Труды Бессарабской губернской
миссии». Том III. Кишинев, 1907. — С. 10

„Alec Russo a fost unul din scriitorii care au stat la leagănul noii literaturi naționale și române.

Alături de C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri este unul din făuritorii prozei, criticii și publicisticii și unul din cei mai bine pregătiți și cu autoritate îndrumători în domeniul dezvoltării limbii noastre contemporane”.

Ion Vasilenco

лукрезе мошнеле, ши чине сэ ле клэжуйскэ. Ши атулч аре сэ фие вай де царэ, аре сэ фие ка ши Франца ши алокуре, унде, пентру кэ сынт атыт де мулць ынизаць, ведем че дауне се ынтымпаэ¹. Ын челе аминтите ши ын алте зечь де фабуле Донич ый демас. Ын челе аминтите ши ын алте зечь де фабуле Донич ый демас. Ын челе аминтите ши ын алте зечь де фабуле Донич ый демас.

Контемпораний ау дат о апречиере ын алтэ мэстрией луй литераре². Ын анул 1835 А. Хашдеу скрия, кэ фабулистул а штиут сэ ымбраче идееле ын «питорескул натурал ал фирий молдова-нулуй». Ын анул 1845 ун критик — М. А. Коррадини — рекуноснулуй». Ын анул 1845 ун критик — М. А. Коррадини — рекуноснулуй». Ын анул 1845 ун критик — М. А. Коррадини — рекуноснулуй».

Опера луй Донич конституе о контрибуцие реалэ ла дезволтаря культурый попорулуй ностру ши, ын спечиал, а литературый артистиче ши а лимбий литераре.

СКРИЕРИЛЕ ДРАМАТИЧЕ АЛЕ ЛУЯ АЛЕКУ РУССО

Се штие кэ А. Руссо а скрис ши доуэ лукрэрэ драматиче: «Бэжэлия амбициосэ» ши «Провинциалул ла Театрул Национал», каре ау пост репрезентате пе сцена Театрулуй дин Яшь; прима ла 11 януарие ши а доуа ла 25 февруарие 1846.

¹ N. Iorga. Un eugețator politic moldovean dela jumătatea sec. XIX — Ștefan-Scariat Dascălescu. București, 1932, p. 40.

² А се веда ши артиколул «А. Донич, типизаря прии лимбэ» дин купцин-сул ачестей кэрич.

Г. БОГАЧ

ПАЖИНЬ ДЕ ИСТОРИОГРАФИЕ ЛИТЕРАРЭ

КАРТА МОЛДОВЕНЯСКЭ • 1970

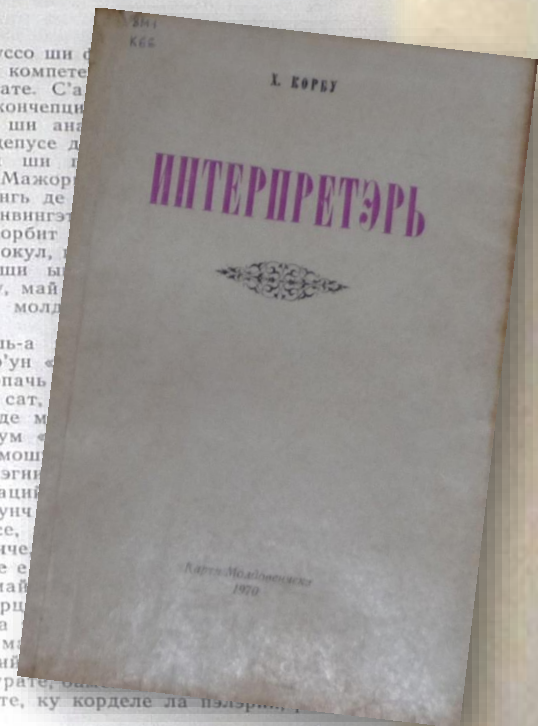
ALECU RUSSO ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ

Х. КОРБУ
СКРИТОРУЛ
ШИ ПРОЧЕСУЛ
ЛИТЕРАР

АЛЕКУ РУССО ШИ КУЛТУРА ПОПУЛАРЭ

Тема «Алеку Руссо ши култура популярэ» татэ пе ларг ши ку компетентикэ де специалитате. Са дрептате, асупра концепцие пра апречнерилор ши анал пра ефуртирилор депусе дэря валорификэрий ши пэнародниче орале. Мажор дияте дин ачест унг де ций лимпезь ши конвингэть. Бин скимб с'а ворбит деспре ролул ши локул, концепция артистикэ ши ыкреация оралэ, сау, май ларэ а породулуй молд манифестэрь.

Алеку Руссо шы-а кум се штне, ынтр'ун «тре грэдинь ши копачь кулуй». Бин ачест сат, «лок», скрииторул де мтру прима датэ кум «ши де тэтарь, де мош брыу, че циня плэгни Косынзяна, де фракци нэвэлирь». Тот агунца аузит повестниду-се, ынтымплэрь тражиче де веселие, пе каре е сэ де консуме нумай виталитате ши форци ынкэ ача икоанэ а бин «Аминтирь»,— м прин курць; циганий леск ын кэмешь курате, ынмынечеле суфлекате, ку корделе ла пэлэри...

ridicat prea devreme veacului, pre care, negreșit că viind într-o vristă mai coaptă, l-ar fi îmbogățit și strălucit cu producțiile genului său. El era de o talie naltă, bine proporționată; figura sa smolită era frumoasă și bărbătească; fizionomia sa atât de expresivă, încît dacă o vedea cineva o dată, nu o mai putea uita; înfătoșarea sa era slobodă și plăcută. Inșușirile inimii nu-i era în nimică mai jos decît ale trupului. Patria o iubea mai mult decît viața, ideile sale era liberale și potrivite cu veacul; prejudecățile nu l-au avut niciodată de partizan. Sufletul său era îndurător și deschis la toate întipăririle nobile;

cum zice un proverb ro-pierdut, cu atîta trebuie să se afli patria noastră

a o mică ochire asupra ile lui A. Hrisoverghi, în acelaș an după moar-piografia lui Eliad. Cele prind în această colecție ari neîndeplinite; după i vrednice de însemnat; i de pietre scumpe. Au-plinirile lucrărilor sale; are el le scrisese, se văd ivinte șterse, sămne de es ideea rău înfătoșată, alese, rima rău păzită. e poezii nu ca modeluri arul avea geniu și ca o ar fi răpit moartea așa ie gîndit că el n-a petre-atimilor. Iar acelora ca-sili a arăta numai greșe-le cuvinte, ce și biogra-țicilor poetului franțez. că vroiți de la dînsul o ormîntului, care s-a în-și șese de ani. Iar pînă iu picat înainte de a se poamelor de toamnă!

Costache Negri

ACHI

logofătului C. Conachi, tre despre viața literară rîndul acelor moldoveni pe cînd Domnul Alexan-

dru Moruz introdusese, pe bun temei, acele învățături în Moldo-va și răsplătia înaintirea în științi ce dobîndea tinerii în școala domnească care, sub a sa domnie, au fost înflorit.

Intr-însa logofătul Conachi au învățat limba elină și a ei literatură, precum și matematicile și mai cu seamă geometria, prin a cărie cunoștință practică agiunsesse, chiar pe vremea aceea, a fi pretutindene privit ca unul din cei mai buni ingi-neri. Mai pe urmă, s-au dedat la studiul limbii turcești pe care o vorbea și o scria cu lesnire, și a limbii franțeze, a cărie lite-ratură, și mai ales scrierile filosofilor veacului al 18, îi erau foarte familiare.

Una din cele a sale dintii poezii fu compusă în lauda Dom-nului Moruz pentru apele cu care acest prinț înzestrase capitala Moldovei. De colo apoi logofătul Conachi au scris versuri de cîntice (cîntice de lume), după cum pe atunce mult era obiceiul, și care s-au făcut populare și au fost în știința tuturor cît s-au mai ținut melodiile naționale, acele melodii atît de originale și pe care astăzi de istov le-au gonit alte în locu-le, melodii străi-ne. Printr-acele poezii ușoare cine încă, chiar și astăzi, din acei ce se mai ocupă cu ele, nu au auzit pe următoarele:

Zlori de zluă se revarsă
Și eu ochii n-am închis!
Cum să-i închid cînd ei varsă
Pirale de foc aprins!... etc.

sau

Pîn-a nu răsări zorii
La Moldova-s călător.
Vai mie! de cite ori
O! să leșin ș-o! să mor!

sau

Ochiișori frumoși,
Dulce-s, mîngîloși!

Ș. c. 1. ș. c. 1.

Veniră pe urmă poeziile mai lungi, mai serioase, precum această intitulată Amorul din prieteșug, pe care o publicăm în numărul acesta, și, în sfîrșit, traduceri ce cu un deo-sebit talent le făcea din cuvînt în cuvînt fără ca ele să piardă nici înțelesul, nici frumuseța originalului, și despre care se po-ate lua o idee lămurită prin aceste două versuri a începutului scrisoarei Eloizei către Abélard, de Baur Lormian:

Dans ce lieu solitaire, abre de l'innocence
(Intr-acest lăcaș și tainic loc de nevinovăție)
Ou règne avec la paix un éternel silence
(Unde pacea cu tăcerea au a lor împărăție... etc.)

Mai de luat aminte însă este că toate cite au scris acest bîr-bat sînt chiar și numai în limba adevărat românească scrise; mare merit ce din zi în zi se face mai rar cu amestecul unor năravuri străine pîntre ale noastre și cu necumpenita introdu-cere de nouă cuvinte ce aceste trag după sine.

947.89
E 20

ECOURI DINTR-UN SECOL

PAGINI DIN PRESA
PERIODICĂ MOLDOVENEASCĂ
A SECOLULUI XIX

Mihai Cimpoi

O istorie deschisă
a literaturii
din Basarabia

EDITURA ARC

859 0.09
C49
O ISTORIE DESCHISĂ
A LITERATURII
ROMÂNE
DIN BASARABIA

Mihai Cimpoi

EDITURA FUNDATIEI CULTURALE ROMÂNE

unui jucător de cărți de V. Ducange și M. Dinaux). Deosebirea de vederi, e totuși, tranșantă. Autorul *Ideilor...* are o privire senină, evoluția omenirii i se pare armonioasă, în timp ce autorul *Scrisorilor* și al *Fragmentelor istorice* este un neliniștit ce vede în istorie (surprinsă în „micile cercuri” ale istoriei naționale) un șir al răului și altul, absolut paralel, al binelui, iar la văzul tidvelor din catacombele mănăstirii Neamtu este cuprins de „cugetări triste”. Orice craniu este mărturia virtuților și viciilor celui care l-a purtat, ascunzând și triste drame, ca în cazul grecoacei Calipso, logodnica lui Byron și cunoștință a lui Pușkin la Chișinău. În fața istoriei Negruzzi are un sentiment de groază și uimire, de tristețe de esență existențială.

Între galeria de „fragmente”, „scene”, concepute și dispuse, bineînțeles, în chip balzacian, de portrete și foi de observație arde, însă, flacăra dogoritoare, aprigă a vieții. O voință de confesiune, de „mărturisenie a păcatelor noastre” animă din interior proza negruzgiană care întrezărește în „cercuri mici” multicolorul și dialecticul cerc mare al istoriei. (Până la roata eminesciană a istoriei ce adună punctele de solștiu și cele de echinocțiu ale omenirii nu e decât un pas). Ca la toți marii realiști (și naturaliști), aspirația spre adevărul total, spre „mărturisenia păcatelor”, depășește bizantismul descripției, stăruirea în „cercurile mici” ale existenței, răvășite de jocul demonic al destinului.

ALECU RUSSO, „RUGINITUL” MODERN

Însuși chipul blajin-eroic, dominat de ochii ce emană o privire voluntară, de pomeți bine reliefați și de o toaletă preotească a părului vălurat cu grijă, așezat peste urechi și susținut de o mustață alungită până peste bărbie și de o barbă ce cade ca un fuior pe albul cămășii scrobite trădează o înfățișare de dac speriat în forul său intim de civilizație, de o integrare neantizatoare în istorie. Spaima de golurile care se cască între trecut și prezent îi determină mișcările tipice de retragere, de „întoarcere în urmă”, la origini, în *illo tempore*. Copilul, al cărui elogiu îl face frecvent, nu este doar copilul de român basarabean din „satul frumos rășchirat între grădini și copaci pe o vale a codrilor Băcului”, ci copilul universal, omul ca un copil al firii, identificat cu dacul dintr-o Dacie protoistorică, adică necontaminată încă — precum în viziunile eminesciene — de civilizație. Desprinderea de câmpul cu flori, de poveștile nefărșite, de cuibul părintesc și șezătorile satului a copilului cel vesel și slobod ca o căprioară (*Amintiri*) e de domeniul tragicului, pierderea copilăriei aduce inconsistența morală și spirituală a individului, iar în

ALECU RUSSO

(17. III. 1819 —
5. II. 1859)

Născut în Basarabia, Alecu Russo își face studiile în Elveția. A fost asesor de judecător, avocat, membru în Divanul operativ și director al Departamentului Lucrărilor, Publice. A sprijinit lupta pentru Unire. Lucrările sale apar postum: *Cântarea României* în 1906, iar un volum de *Serieri* în 1908.

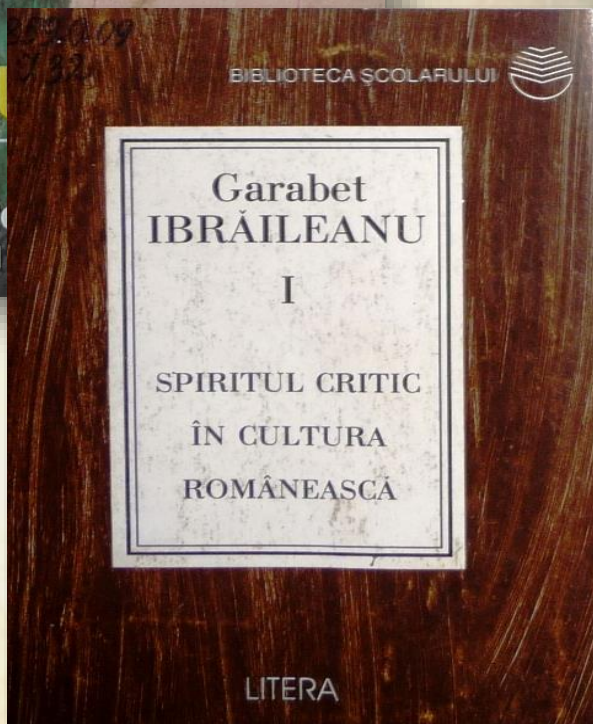
În suși chipul baljin-eroic, dominat de ochii ce emană o privire voluntară, de pomeți bine reliefati și de o toaletă preotească a părului vălurat cu grijă, așezat peste urechi și susținut de o mustață alungită până peste bărbie și de o barbă ce cade ca un fuor pe albul cămașei scrobite trădează o înfățișare de dac speriat în forul său intim de civilizație, de o integrare neantizatoare în istorie. Spaima de golurile care se cască între trecut și prezent îi determină mișcările tipice de re-

tragere, de "întoarcere în urmă", la origini, in illo tempore. Copilul, al cărui elogiu îl face frecvent, nu este doar copilul de român basarabean din "satul frumos rășchirat între grădini și copaci pe o vale a codrilor Băcului", ci copilul universal, omul ca un copil al firii, identificat cu codrul dintr-o dacie protohistorică, adică necontaminată încă — precum în viziunile eminesciene — de civilizație. Desprinderea de câmpul cu flori, de poveștile nesfârșite, de cuibul părintesc și șezătorile

359.0.09
C49
căprioară
derea copil
a individul
inar: "oame
nici viitor"
este, ca ev
al paradisu
eminescian
blagian. Co
populară ca
Russo se vr
poet și mai
română, ca
și care nu-i
fi înțeleasă
moldovană
Formațiu
bilitatea sa
vodevilul sa
Alecu Rus

*Mihai
Cimpoi*

SFINTE
FIRI
VIZIONARE

III

Recunoașterea necesității criticii. Cauzele pentru care spiritul critic apare în Moldova

Influența unei culturi străine înseamnă influențarea în obiceiuri, în forme politice, în morală, în organizarea vieții, în literatură etc. a unui popor de către altul sau altele.

Poporul influențat poate asimila cultura ori în mod pasiv, adică la întâmplare, fără alegere, fără *critică*, ori criticând, cernând elementele culturii străine, pentru a-și însuși numai ceea ce-i trebuie și tocmai ceea ce-i trebuie pentru dezvoltarea propriilor sale bogății, energii, capacități și aplecări. O cultură străină împrumutată este ca un capital străin, menit să pună în utilitate, spre cel mai mare beneficiu, o bogăție națională, care altmintrelea ar rămâne neexploată. În cursul acestui studiu vom avea ocazia să ilustrăm acest adevăr. Acum, anticipând, ne mulțumim să spunem, ca exemplu, că bogăția limbii populare și a spiritului popular au rămas un subsol neexploatat, câtă vreme cultura apuseană nu și-a îndeplinit rolul ei salutar.

Despre necesitatea influenței apusene în cultura românească am mai vorbit și vom mai vorbi. Discuție nu poate fi decât numai cu privire la ceea ce a fost și este potrivit, adaptabil nevoilor și sufletului poporului român, adică cu privire la problema asimilării elementelor culturii apusene necesare poporului român. *Alegerea* acestor elemente a fost opera școlii critice moldovenesti din veacul al XIX-lea.

Când, în acest veac, cultura apuseană a început să

P590.09
P67.

Al. Piru

VARIA

Precizii
și
controverse

P590.09
S47

geo șerban

**ISTORIA
LITERATURII**

DEBUTUL LITERAR
ANTON PANN
NICOLAE BĂLĂNESCU
ALEX. D. FISCHER
VASILE ALECSANDRI
ALEXANDRU G. ODOBESCU
ZITU MĂDĂRĂȘOIU
G. D. BĂLĂNESCU
MIBAIL SAIDONZIANU
NICOLAE IORGA
VASILE PĂRVEAN
GALA GALACIOTON
FELIX ADRESCA
BOGDAN ALEAȘIU
CAROL ARDĂȘĂNĂȘ
CONSTANTIN BOTEZ
ION BOTEZ
OCTAV BOTEZ
IGENA FLORU
COEA IRIȘTEU
MAGDA ISANOS
ANTON HOLBAN
CAMIL PETRESCU
G. CĂLINESCU
GEO BOGZA
MARIANA DUMITRESCU

tura Eminescu

ALECU RUSSO

Alecu Russo a fost corespondentul moldovean al lui Bălănescu, mai mic decât el numai cu câteva luni. Proprietar rural, arendaș și negustor de cereale, la 10 ani cu un dascăl grec, apoi a urmat studiile la ville din satul Vernier de lângă Geneva, în studii practice la o casă de comerț turcească.

Avea vocația literară și la întoarcerea în țară frecventează cercurile literare, împrietenindu-se cu alții, mai mare decât el numai cu un an, nota impresiile turistice în limba franceză (*Le Rocher du corbeau*), exercitându-se în diferite modii și moravuri, după exemplul autorilor francezi (Negruzzi și Kogălniceanu, tot în limba franceză, *tan en 1840*) preocupat în același timp de activități haiducii, prezentați în niște *Studii naționale*.

Ironist și inconformist, Russo scrie numai trei ani aseror la o judecătoria (1845-1847 ani), preferînd a fi liber-profesionist și dramaturg dramatic și în 1846 i se reprezintă *Băcălia ambițioasă* și drama-farsă *La Băcălia* sau *Provincialul la Teatrul Național*. Manuscrisele s-au pierdut, știm că el și dintr-o cronică dramatică din 1847, ca răspuns cu articolul *Critica literară* triva boierimii retrograde și a cenzurii care nu tinuseră cont de tăieturile făcute în textul torul la mănăstirea Soveja din Iași. Bine de zile, a redactat un *Almanah* mai caracteristică operă literară.

Exilat voluntar după revoluția din 1848, Russo se întîlnește la Viena

M 74

V. MINDRA

clasicism
și romantism
în dramaturgia
românească

MOMENTE □ SINTEZE

819.0.09
549

geo șerban exegeze

ALECU RUSSO

Studie moldovană

II

Întotdeauna în urmă și y-duce aminte de cîteva fizionomii, de cîteva
ceiuri ce plutesc pe nămolul răsipurilor. Răpegiunea cu care vă
trecurul dintre noi este cea mai stranie judecată a aceluia trecut
ce este vrednic de viață nu moare niciodată; nevrednicia să sterge
aducerea-aminte a oamenilor într-o clipă! unde sint faptele din
1772 pînă la 1835, care vor rămîne drept fală și folos în hroni
tării! unde sint numile neitate de poporul moldovan? trecutul
fi mort și de tot mort. Pînă a nu arunca țarina vecinica pe sacru
să ne mai uităm la dînsul nu se împlină adeseori în lunie între
un mort, carele, în viață fiind nurl iubea casnicii? Insa copiii, rade
megieșii se string, se uită încă odată la dînsul, își aduc aminte mure
de bunile însușiri a răposatului și, spre vecinica ziua bună, cuvînta
un frumos și creștinesc: „Dumnezeu să-l ierte!”

Așa zicem și noi: „Dumnezeu să ierte trecutul, înții pentru că
murit, și al doile pentru că sintem ca megieșii cei buni și am scos
în viață lui ce-o fost mai bun.

Sintem de ieri, putem încă să ne rememorim cîteva din obiceiurile
copilăriei noastre, adevărat că am fost copii amfibii (în doi per
ne-am născut în Moldova și am supt străinătatea, capul n-î cap
neam, de frantz, dar inima ne-a rămas tot de moldovan; avem
datorie firească de a arunca cîteva flori pe mormîntul grăbnic a pără
telui nostru trecut; va veni vremea, dacă n-a și sosit, în care și noi
tinerii de la 1835, tinerii și bonjuristii suri de astăzi, vom fi chema
barbarie, vom fi judecați nu după ceea ce am făcut, dar după ceea
ar fi trebuit să facem, vom fi osîndiți nu după greutatea vremilor, dar
după patima nădejzilor partizilor și a opiniei multămii, opiniei, ar
nouă ca și cuvîntul cu care am îngropat părinții noștri, și care la rina
nostru are să ne dizgrume...! Noi, încale, ne măgulim că am prefăc
Moldova în 16 ani... așa... încît mii de ani n-a prefăc-o.

Rămășița trecutului, ce întuneacă cînd și cînd o parte din via
noastră zilnică, să rărește, Moldova vechi mi se să infătoșază ca o
dure deasă și mare, unde poporul a tăiet iute fără a avè vreme de
curăți locul. Plugul, adică civilizația, sîrpește zi de zi rădăcinile

Posteritatea lui Alecu Russo

Alecu Russo a pătruns tîrziu în conștiința publică și s-a statornicit, mai ales, ca autor al *Cintării României*. Controversa în jurul paternității acestei scrieri a făcut din Alecu Russo un autor cu renaștere, dar nu și un scriitor al *Făurii Cîntării României*.

...restul creației, se cu familia, și pot cita, scrieri?

...preface codrul în corătură, curătura în lan frumos, iar lanul în cîmpii roditoare.

Dar strămoșii noștri, săracii, cu ce să-i mîngîiem?

819.0.09
543

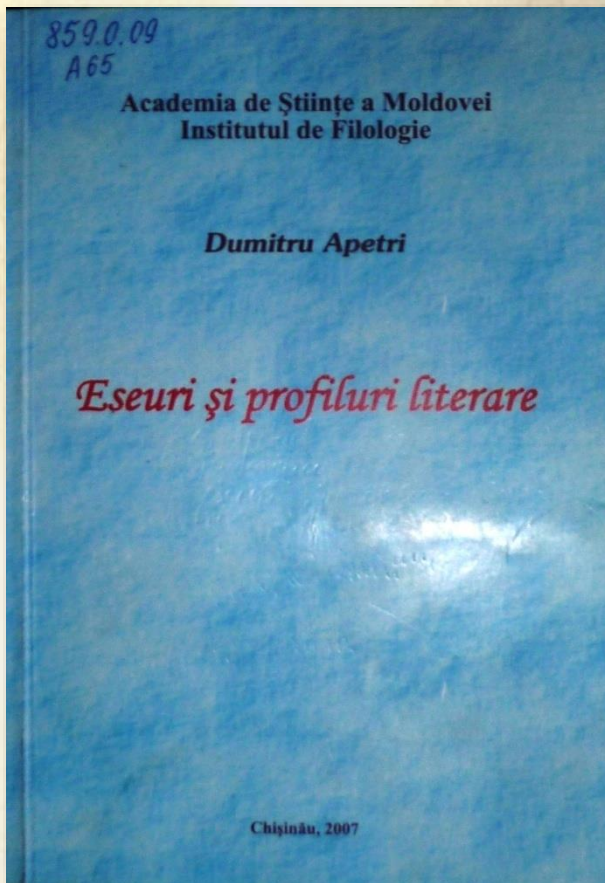

6

idei și atitudini

SPIRITUL MILITANT AL LITERATURII ROMÂNE

EDITURA EMINESCU

Publică în presa rusă povestirea *Duca* inspirată de cronici și legende populare. În 1871 îi apare la Iași nuvela romantică *Domnia Arnăutului*.

În deceniile trei și patru scoate la lumină ciclurile *Poezii felurite* și *Sonete moldovenești* (vreo 90 de sonete, fabule și prelucrări de poezii populare). Glorifică evenimentele eroice din istoria Moldovei, evocă frumusețea și bogăția plaiului strămoșesc. La baza creației poetice și narative stau multiple surse folclorice și informații etnografice.

C. Stamatii îl considera „un alt Cantemir”. A contribuit la dezvoltarea științei și la consolidarea relațiilor culturale româno-ruso-ucrainene.

Referințe critice: I. Osadenco, *Alexandru Hâjdeu*, în cartea lui: *Relații literare moldo-ruso-ucrainene în sec. XIX*, Chișinău, 1977; V. Ciocanu, *Alexandru Hâjdeu și creația populară*, în cartea *Literatura moldovenească și folclorul*, Chișinău, 1982; *Studii și materiale despre Alexandru și Boleslav Hâjdeu*, Chișinău, 1984.

Russo Alecu

(1819, Chișinău – 1859, Iași)

Comediograf, autorul poemului în proză *Cântarea României*, a unor studii critice și amintiri.

Își petrece copilăria pe o vale a codrilor Băcului.

Studii: în casa părintească, în Elveția, la Viena.

Este asesor la Piatra-Neamț, avocat la Iași. Intră în contact cu fruntașii mișcării progresiste: Kogălniceanu, Negruzzi, Alecsandri, Bălcescu. Contribuie la promovarea literaturii originale și a teatrului național.

Comedia *Băcănia ambițioasă* și *Jignicerul Vadră* vizează regimul feudal. Este surghiunit la mănăstirea *Soveja*. Descoperă

ARTA REMEMORĂRII LA ALECU RUSSO

Amintiri este lucrarea ce conține întreg diapazonul conceptual și stilistic al operei lui Alecu Russo, deși, de la Mihail Kogălniceanu (care afirma că *Amintiri*-le sînt „ca luare aminte” asupra epocii de renaștere a principatelor române) pînă la Ion Negoițescu (care observa că “[...] *Amintiri*-le excelează mai mult prin latura lor istorico-doctrinară vizînd destinul românesc prin generalități morfologice sesizante, decît prin memorialistică [...]”¹⁾ și Nicolae Manolescu (care releva același “doctrinarism substituind memorialistica”²⁾) a fost apreciat, cu preponderență, fasciculu numit sugestiv “compendiu de istorie națională”.

Fragmentului de autobiografie literară, prin care este motivat titlul lucrării și prin care se anunță în literatura română o structură artistică perpetuată mai apoi și în alte texte de factură similară, a rămas, oarecum, în umbră. Scriere tipică pentru romantismul pașoptist, *Amintiri*-le lui Alecu Russo constituie mai degrabă un exercițiu literar, în care memorialistul exersează în marginea unor concepte și modele de antropologie generală a imaginarului, instituind totodată platforma pe care se va clădi edificiul unei noi specii.

Amintiri-le sînt, prin urmare, o lucrare memorialistică, o reflecție îmbinată cu secvențe narative elementar organizate, care nu au încă vibrația estetică a evocărilor crengiene. Prin retrospectiva asupra propriului destin, Russo anunță particularitățile autobio-

80
U 665

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ, МОЛОДЕЖИ
И СПОРТА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
БЭЛЦКІЙ ГОСУНИВЕРСИТЕТ ИМ. А. РУССО
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ИННОВАЦИИ И ПРАГМАТИКА ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Материалы Международной научной конференции,
посвященной памяти профессора В.Н. Мигирина

Бэлць – 2006 г.

23 9 19

80
F55

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE FILOLOGIE

Colocviul Internațional

FILOGIA MODERNĂ: ANALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE ÎN CONTEXT EUROPEAN

* *

Semiotica și hermeneutica textului

...originare, fapt demonstrat în studiul *Spațiu mioritic*. Matricea stilistică, în
relația cultură minoră – cultură majoră, orizont spațial al inconștientului,
cosmos și cosmoide sînt repere sigure ale mediului geopsihic propriu națio-
năli. Ele conduc către crearea unei lumi autohtone. Lumea imaginară a lite-
raturii române crește din propriile ei rădăcini. Forța de inaugurare a litera-
turii române – așa cum propune criticul Mircea Martin – pornește din forța ances-
tră a unui popor și a unui creator purtător al matricei stilistice.

Robert Durand, *Structurile antropologice ale imaginărilor*, Bucu-
rești, Editura Univers, 1977, p.48.
Jean Burgos, *Pentru o poezie a imaginărilor*, București, Editura
Univers, 1988.
Valeriu Filimon, *Poetica imaginărilor române*, București, Editura
„Arta și Suflet – Cultura Națională”, 1999.
George Călinescu, *Studii și comunicări*, Editura Tineretului, Bucu-
rești, 1966, p. 196.

INTERNATIONAL ÎN SOVEJA DE ALECU RUSSO

ABRAMCIUC Maria, dr., lector superior
(Universitatea de Stat "Alec Russo", Bălți)

...ezei noastre îl constituie cercetarea nivelică a jurna-
lului Russo, *Soveja*, subintitulat *Ziarul unui exilat poli-
tomb franceză și publicat postum*. Deși e prima exper-
iență în istoria literaturii române, textul ne oferă mai multe
etate modernă.
...atru Alecu Russo, finalitatea jurnalului intim nu consta
într-o încercare a scrisului, în intenția de a închide în el unele
dar presupunea și includerea, printre aceste secvențe
lor de ficțiune. Așadar, jurnalul lui Russo, gen de fron-
iere de creație. Deși în prim-plan e adus biograful, pe
plan al creației nu predomină documentarul, elementul ficțional
și narativizări ale imaginației auctoriale. În consecință, *Soveja* se
prezintă ca un *jurnal de scriitor*, care îl menține pe Russo în aria litera-
ră. El se întâmplă și în *Piatra Teiului*, jurnalul de călător al
...include, pe lângă mostre de narațiune frustă, și pagini re-

де а се дезбэра де гречизме ши турчизме, каре аперну атуич ка ниште рэмэшице але феудализмулуй ши але фанариотизмулуй, атыт де одноасе оаменилор прогресишь ай времий.

Изворул принципал де ымбогэцире а вокабуларулуй ера коисидерат де Негруци лимба латинэ ши лимбиле романиче, ын специал франчеза.

Урмэринд десэврширя лексикулуй скринторулуй, ам вэзут кэ експресионде ши куинтеле, пе каре де фолосеште, авая сау кэпэтау ын ача периодэ о рэспанди-ре дин че ын че май маре ши ла алиць скринторь ши ын Женерал ын лимба литерарэ.

Проблема д...

ЫН КОНЧЕН...

Руссо

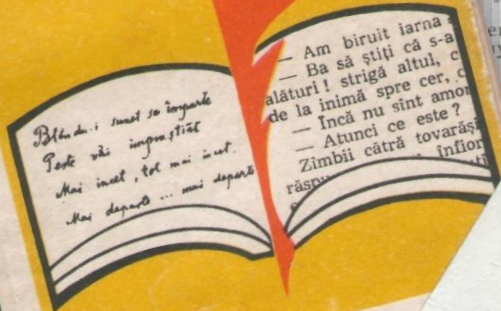
864-0.09
S-38
80 5.90
S 38

**Scriitori români
despre limbă și stil**

LIBRĂRIE
UM

LIBRĂRIE

EDITURA ALBATROS

сочнал ал лимбий, кыт ши ла формаря ши дезволтаря уней групе конкрете де лимбь, лимбиле романиче ын Женерал, прекум ши ла сфера май ынгуствэ, а конституирий ши еволуцийей историче а лимбий молдовенешть, а релациилор динтре елементеле ей етимоложиче.

Функция принципалэ, пе каре требуе с'о ындеплинякэ лимба ын сочитатя уманэ, есте ачея де а се презентэ ка чел май де самэ мижлок де комуникаре, де а конституи ун бун комун ал ынтрегулуй колектив национал, каре ворбеште ачаствэ лимбэ. Акчесибилитатя, посибилитатя де а фи ынцелясэ де тоць мембрий ачестей

SMI
K668

С. Н. Корлацкину
Скринторул
ын фаца
лимбий
литерарэ

REPUBLICA ROMÂNIA - MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

CALENDAR NATIONAL 2009

- KUZNETOV, BORIS GR. Albert Einstein: [monogr.] - 142 p. - București: Ed. Șt., 1968. - 492 p.
- KUZNETOV, BORIS GR. De la Galilei la Einstein. - București: Ed. Politică, 1966. - 536 p.
- LAMMEL, RUDOLF. Ideile lui Einstein și teoria relativității pe înțelesul tuturor. - București: Ed. Eminescu, 1961. - 104 p.
- LIPOV, VLADIMIR E. Viața lui Albert Einstein. - București: Ed. Șt., 1960. - 320 p.
- MIRĂILEANU, NICOLAE. Teoria relativității [la lui A. Einstein]. - București, 1972. - 142 p.
- POGODIN, NIKOLAI F. Albert Einstein: piesă în două acte, prolog și epilog / trad. din lb. rusă de A. Stark. - București, 1969. - 91 p.
- POP-FIORANTIN, IOAN. Adevărul Einstein și circumstanțele Tribunalului logicii. - București, 1924. - 20 p.
- RUSU, EUGEN. De la Tales la Einstein: gândirea matematică în perspectiva istorică. - București: Albatros, 1971. - 127 p.
- VALCOVICI, VICTOR. Albert Einstein: teoriile sale, 1905-1915. - București, 1957. - 39 p.
- ***
- Einstein and Philosophical Problems of 20th Century Physics. - Moskva: Progress, 1983. - 507 p.
- GRIBANOV, D. P. Albert Einstein's Philosophical Views and the Theory of Relativity. - Moskva: Progress, 1987. - 200 p.
- HERNECK, FRIEDRICH. Albert Einstein. - Leipzig, 1974. - 124 p.
- SCHLICHER, WOLFGANG. Albert Einstein. - Berlin: Deutscher Verl der Wissenschaften, 1981. - 43 p.
- VALLENTIN, ANTONINA. Albert Einstein. - Paris, 1968. - P. 336.
- WAGNER, JOSEF. Was Einstein wirklich sagte? - Wien: Junfermann, München: Ed. Firitz Molden, 1970. - 208 p.
- KUZNETSOV, BORIS. Einstein. - Moskva: Progress, 1959. - 328 p.
- ***
- Albert Einstein // Dicționarul cronologic al științei și tehnicii universale. - București, 1979. - P. 175.
- Albert Einstein - descoperitorul teoriei relativității // săptămîna. - 1997. - 17 oct. - P. 29.
- BLACKBURN, SIMON. Einstein, Albert // Blackburn, Simon. Dicționar de filozofie. - București, 1999. - P. 119.
- DIDIER, JULIA. Einstein, Albert // Didier, Julia. Dicționar de filozofie. - București, 1999. - P. 91-92.
- DOROBANȚU, ANDREI. Albert Einstein // Știință și tehnică - 2001. - Nr. 5. - P. 64-66.
- DOROBANȚU, ANDREI. Niels Bohr și Albert Einstein // Știință și tehnică - 2000. - Nr. 3. - P. 63-65.
- DOROBANȚU, ANDREI. Visuul ultim: Albert Einstein // Știință și tehnică. - 1996. - Nr. 11. - P. 38-39, Nr. 12. - P. 38-39, 1997. - Nr. 1. - P. 40-41.
- Einstein, Albert // Personalități ale științei: mic dicț. - București, 1997. - P. 98.
- FLEW, ANTONY. Einstein, Albert // Flew, Antony. Dicționar de filozofie și logică. - București, 1996. - P. 108.
- FLOINȚA, MIRCEA. Idealul cunoașterii și idealul umanitar al Albert Einstein // Einstein, Albert. Cum văd eu lumea. - București, 1992. - P. 292-335.
- HART, MICHAEL H. Albert Einstein // Michael, Hart // 100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii. - București, 1992. - P. 119-123.
- NANI, LAURA. Albert Einstein: stăruirea fizicii // Știință și tehnică. - 2000. - Nr. 11. - P. 57-59.
- POPESCU, IOAN-ROVIȚ. Einstein Albert // Popescu, Ioan-Roviț. Premii Nobel pentru fizică: 1901-1998. - București, 1998. - P. 79-90.

MARTIE

**ALECU
RUSSO**
1819 - 1859

Scriitor român, originar din Basarabia. S-a născut la 17 mart. 1819. Se stinge din viață la 4 febr. 1859, la Iași.

Vezi articolul din *Calendarul bibliotecarului* '94 - Chișinău, 1994. - P. 47-50; *Calendarul bibliotecarului* 1999. - Chișinău, 1999. - P. 67.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

RUSSO, ALECU. Cântarea României. - Chișinău: Litera, 1998. - 328 p.

RUSSO, ALECU. Scrieri postume. - Craiova: Scrisul Românesc, [S. a.]. - 174 p.

VIRGOLICI, TEODOR. Alecu Russo. - București: Ed. Tineretului, 1964. - 200 p.

RUSSO, ALECU. Cugătări (fragm.) // Strategia civică. - 2000. - Nr. 3. - P. 34-35.

CIOCANU, ION. Alecu Russo, lingvist // Moldova suverană. - 1999. - 18 mart. - P. 3.

DUMITRU, IRINA. Omagii autorului "Cântării României" [Alecu Russo (1819-1859)] // Tîra. - 1999. - 16 mart. - P. 4.

PĂSATI, DUMITRU. Concepte educaționale în viața lui Alecu Russo // Făclia. - 1999. - 29 mai. - P. 7.

PĂSATI, DUMITRU. Unele reflecții ale lui Alecu Russo despre creația folclorică (180 de ani de la naștere) // Lit. și arta. - 1999. - 25 mart. - P. 5.

POPA, IULIUS. Mai lungă decât recunoștința: referitor la emiteria la Monetăria din București a două medalii consacrate lui I. Creangă și A. Russo // Lit. și arta. - 1997. - 23 ian. - P. 8; Libertatea. - 1997. - 29 ian. - P. 6.

TEUCU, ALEXANDRU. Patriotismul lui Alecu Russo [180 de ani de la nașterea scriitorului (1819-1859)] // Glasul națiunii. - 1999. - 10 mart. - P. 13.

V. R.

**PAVEL
STAROSTIN**
1924

Poet, traducător ce s-a manifestat ca unul dintre cei mai fertili și mai inspirați în domeniul, în a doua jumătate a sec. XX, la Chișinău.

S-a născut la 17 mart. 1924, la Chișinău. Face școala primară și gimnaziul în orașul natal, apoi

V. M.

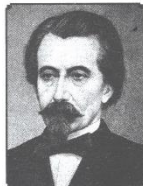

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL 2019

Alecu RUSSO
1819–1859

Poet, prozator, eseist, memora-
list și critic literar român, originar

111

Martie

din Basarabia.

S-a născut la 17 martie 1819, la *Chisnău* (sau *Prodănești Vechi*, *Basarabia*). A decedat la 5 februarie 1859, la Iași.

Copilaria și-a petrecut-o la țară, în mijlocul părinților. În 1820, din cauza holerei, rămâne orfan de mamă. Tatăl său îl trimite la studii în Elveția. La 10 ani, este elev la Institutul lui François Naville de la Vernier, Elveția, unde și-a făcut studiile comerciale. A fost expulzat din țară pentru o odă dedicată lui Alibaud, atentatorul la viața regelui francez Ludovic-Filip. A făcut și stația la o casă de comerț născăcă din Viena.

În 1836, s-a întors la Iași, unde a cunoscut mai mulți scriitori ai vremii, printre care și Vasile Alecsandri. În 1841, scriitorul a activat la o judecătorie din Piatra-Neamț. În 1844, este destituit și revine la Iași. Se acomodează la atmosfera culturală prer evoluționară.

În 1846, au fost puse pe scena Teatrului Național din Iași două piese scurte de el: comedia vedută *„Bătălia ambiposă”* și drama-farsă *„Jocitorul Vadri”* sau *Provincialul la Teatrul Național*. Piesele au au fost tipărite și manuscrisele s-au pierdut.

A fost un animator al Revoluției de la 1848, la Iași și Blaj, după care a luat drumul pribegiei în Bucovina și în Transilvania. La Dej a fost arestat și trimis la închisoarea de la Cluj. După eliberare, fiind kerat de către domnitorul Gărgore Al Ghica, a călătorit la Viena și la Paris.

În 1846, a devenit director în Departamentul Lucrărilor Publice și membru al Sfatului administrativ, procurant al Băncii Naționale. În 1848, a participat la adunarea moldovenilor de la Brașov, unde Vasile Alecsandri a redactat *„Prințipile noastre pentru reformarea Patriei”* (12/24 mai 1848) și *„Proclamația partidului național către români”*. Russo a semnat pe ambele documente. La 3 mai 1848, a participat la Marșul Adunare de pe Câmpia Libertății de lângă Blaj.

Activitatea sa literară a început-o de la 20 de ani. A început să scrie în limba franceză, lucrări, care au apărut postum, și traduse de Vasile Alecsandri și de Alexandru Odobescu: *„La Pierre du*

lillei”, *„Le Rocher du Corbeau”*, *„Jassy et ses habitants en 1840”*.

În limba română a scris un articol despre baletul, pe care l-a numit „spănzurii menajii a restabilii curupțina dreptății”. *„Studii naționale”*, apărute postum sub îngrijirea lui Vasile Alecsandri și a publicat licențele doar în reviste și numai în limbă română între anii 1846-1856. A colaborat la revista *„România literară”* a lui Vasile Alecsandri. Aici a publicat *„Cugetările”*, *„Amintirile”* (1855) și poemul *„Cântarea României”* (1850).

În 1851, a publicat în revista *„Zămbryl”* lucrarea *„Studie moldovenești”*, semnată cu pseudonimul Terenție Hora. Sunt bine cunoscute și alte lucrări, printre care: *„Iași și locuitorii lui în 1840”*; *„Palatul lui Duca Vodă”*; *„Decabal și Ștefan cel Mare”*; *„Piatra Teiului”* (1839); *„Sânca corbului”* etc.

Mormântul lui Alecu Russo se află în Biserica Bărboi din Iași. Bustul lui a fost amplasat în Parcul Trandafirilor din Suceava.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1999” – *Chisnău*; *BNRM* – P. 67; *„Calendar National 2004”* – *Chisnău*; *BNRM*, 2004 – P. 105.

Bibliografie selectivă:

Russo, Alecu. *Cântarea României / Alecu Russo* – Chisnău: Litera, 1998 – 328 p.

Russo, Alecu. *Cântarea României. Piatra scaltă*; *Trecea populară*; *Cugetări / Alecu Russo* – București: Garamond, [S. a.] – 136 p.

Russo, Alecu. *Cântarea României / Alecu Russo* – București: Editura pentru Literatură, 1969 – 92 p.

Russo, Alecu. *Cântarea României / Alecu Russo* – București: Ed. Ion Creangă, 1981 – 222 p.

Russo, Alecu. *Cântarea României / Alecu Russo*; col. înțipat și coordonată: A. și D. Vidrascu – București: Litera, 2003 – 306 p.

***Russo, Alecu.** *Opere / Alecu Russo*; ed. îngrijită de: Efm Levit – Chisnău: Literatura Artistică, 1989 – 439 p.

Russo, Alecu. *Opere / Alecu Russo*; ed. îngrijită: T. Virgolică – Chisnău: Știința, 2015 – 284 p.

Russo, Alecu. *Piatra - Teiului. Scrieri alese / Alecu Russo*; ed. îngrijită și pref.: Geo Șerban – București: Editura pentru Literatură, 1967 – 358 p.

Russo, Alecu. *Piatra Teiului și alte*

scrieri. Legende, amintiri, studii estetice [Pentru școala medie] / Alecu Russo, Pref.: Efm Levit – Chisnău: Literatura Artistică, 1984 – 116 p.

Russo, Alecu. *Piatra - Teiului. Scrieri alese / Alecu Russo* – București: Editura pentru Literatură, 1963 – 343 p.

Russo, Alecu. *Scrieri / Alecu Russo*, comentarii: Petre V. Haneș – Craiova: Scrisul Românesc, [S. a.] – 267 p.

Russo, Alecu. *Scrieri alese / Alecu Russo*; ed. îngrijită și pref.: Sanda Radan – București: Ed. Tineretului, 1959 – 237 p.

Russo, Alecu. *Scrieri literare / Alecu Russo*; ed. îngrijită: T. Virgolică – București: 100+1 Gramar, 1996 – 141 p.

Alecu Russo. *Studii și articole / Alecu Russo* – București: [S. n.], 1970 – 126 p.

Russo, Alecu. *Eroi de Drumul Mare: Haiducii din Moldova / Alecu Russo*, // *Magazin istoric* – 2005 – Nr. 2 – P. 4.

Alecu Russo – *Biobibliografie / Alecu Russo* – Scurtu. – Blâți: [S. n.], 2004 – 67 p.

Alecu Russo. *Acel oștas al propăștii...* – Bibliografie - catalog / Ed. îngrijită: Lada Kulkovskij, alec: Soția Musat – Chisnău: Museum, 2006 – 84 p.

***Covegov, Pavel.** *Alecu Russo / Pavel Covegov* – Chisnău: Cartea Moldovenească, 1975 – 115 p.

Dima, Al. *Alecu Russo / Al. Dima* – București: E.S.P.I.A., 1957 – 279 p.

***Studii și materiale despre Alecu Russo / alecu Russo.** – Chisnău: Știința, 1973 – 92 p.

***Vasilenco, Ion.** *Omajii lui Alecu Russo: Culegere de articole / alecu Russo* – Chisnău: Cartea Moldovenească, 1962 – 92 p.

Virgolică, Teodor. *Alecu Russo / Teodor Virgolică* – București: Editura Tineretului, 1964 – 200 p.

Abrameciuc, Maria. *O probă de scrii dezavole: jurnalul „Soveja” de Alecu Russo / Maria Abrameciuc* // *Limba română* – 2014 – Nr. 1 – P. 123-126.

Alecu Russo [poet, prozator, eseist, memorialist și critic literar român, originar din Basarabia (1819-1859): date biogr.] // *Realități culturale* – 2014 – Nr. 3 – P. 7.

Arnăutu, Liliana. *Lui Alecu Russo i se sugerează că ar trebui să - și*

schimbe numele: [despre simpoz. st. „Ostas al propăștii noastre, Alecu Russo” preluat de implinirea a 185 de ani de la nașterea scriitorului (1819-1859)] // *Liliana Arnăutu* // *Flux: cotid. național* – 2014 – 25 mar. – P. 4.

Călinescu, George. *Russo, Alecu / George Călinescu* – Istoria literaturii române de la origini până în prezent. – București: Minerva, 1986 – P.191.

Chindriș, Ioan. *Alecu Russo și Cântarea României* // *Chindriș, Ioan. Frumuseți oamneni de demult / Ioan Chindriș* – Eșgo-Lăpuș : Galaxia Gutenberg, 2010 – P. 339-341.

Cuiperă, Livia. *Un spirit licid al vechiului său [195 de ani de la nașterea marelui scriitor și filosof basarabean Alecu Russo] / Livia Cuiperă* // *Literatură și arta* – 2014 – 13 mar. – P. 5.

Crețu, Stanața. *Russo Alecu / Crețu, Stanața.* *Dictionarul literaturii române de la origini până la 1900 / Stanața Crețu* – București: GUNIVAS, 2002 – P. 780-782.

Gross, Vasile. *Alecu Russo* : „Caraj, practica...” [despre Alecu Russo, 185 de ani de la nașterea / Vasile Gross] // *Literatură și arta* – 2004 – 8 apr. – P. 5.

Melnic, Timotei. *Alecu Russo – „ostasul propăștii” noastre / Timotei Melnic* // *Literatură și arta* – 2009 – 3 dec. – P. 6.

Melnic, Timotei. *Alecu Russo, scriitorul și gânditorul (1819-1859) / Timotei Melnic* // *Studia Universitatis Secția Științe umanice* – 2009 – Nr. 10 – P. 121-123.

Pașat, Dumitru. *Alecu Russo despre folcloristică / Dumitru Pașat* // *Pedagogi români notorii (din Basarabia interbelică și postbelică)* – [S. l.]: [S. n.], 2015 – P. 25-31.

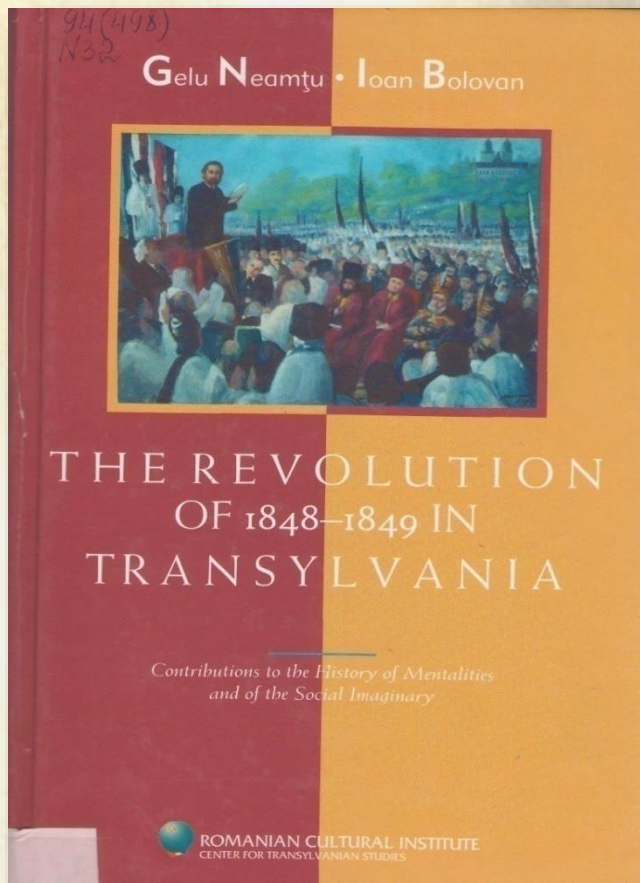
Russo, Alecu // *Dictionarul scriitorilor români din Basarabia 1812 - 2010* – Chisnău: Prut Internațional, 2010 – P. 461-463.

Russo, Alecu // *Prezențe basarabene în spiritualitatea românească. Dictionar* – Chisnău: Civitas, 2007 – P. 242-243.

Slabu, Gheorghe. *Estetica lui Alecu Russo / Gheorghe Slabu* // *Literatură și arta* – 1999 – 29 apr. – P. 4.

Tecuci, Alexandru. *Patriotismul lui Alecu Russo [80 de ani de la nașterea scriitorului Alecu Russo (1819-1859)] / Alexandru Tecuci* // *Glasul Națiunii. Revista reflecției năcmului* – 1999 – 10 mar. – P. 13.

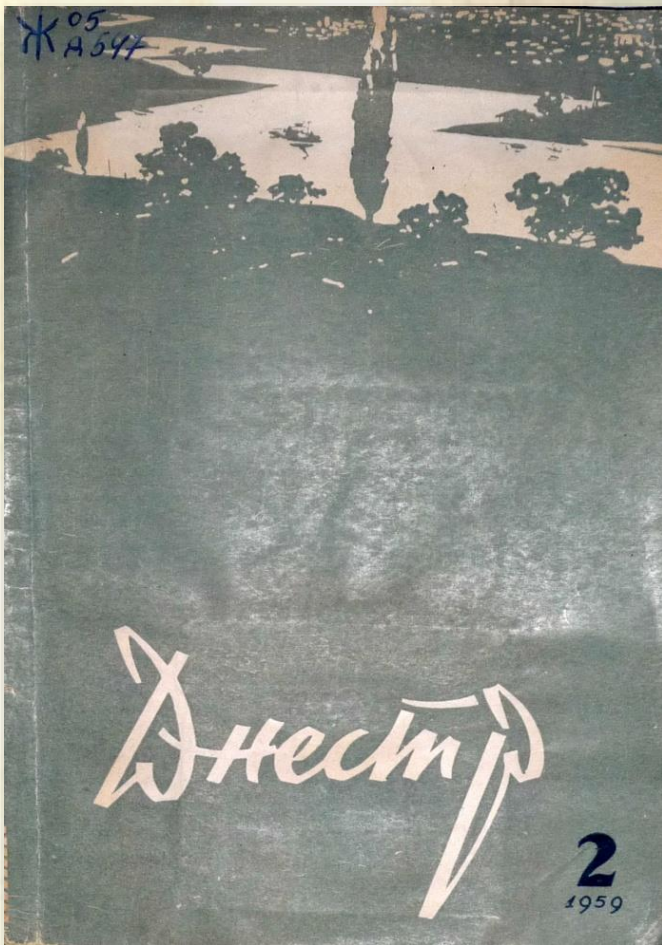
Russo, Alecu – *Memoria* – M. C.

The Romanians already knew what “*unio*” meant. They did not need to be instigated by the Austrians and the Saxons, respectively, as it was insistently claimed at that time, as well as later. They knew their own interests too well. Moreover, numerous documents recorded the Romanians’ real state of mind. Here is an example: “It is being said that they [the Romanians] will not accept the union without bloodshed.” Or, “The Saxons blame the Romanians for not having joined them against the union” (on 5 June 1848!).⁹ Therefore, with or without the allegations regarding the Romanian-Saxon contacts, the Romanians knew very well the path to follow. The fact that the Romanians associated with the Saxons was only natural, as both nations wanted to preserve their integrity. And the Romanians chose this alliance when they realized that and their attempts at cooperating with the Hungarian revolution were useless.

On 26 March, Ioan Pușcariu wrote to George Bariț (5 days after the events Pest, when it was impossible to speak of the Romanians being “incited” by the Saxons): “I am neither Saxon, nor Hungarian! Therefore, I expect nothing from either of them, but from *the Romanian nation and the National Congress*, so that we can negotiate the union with Hungary as Romanians. Until then, I will consider the union, from the Romanians’ point of view, a coercive act, a form of slavery, a mere change of the old yoke of the *Approbatæ* with a new harness.”¹⁰ The same spirit was also present at the Assembly in Blaj on 3/15 May, as revealed by the account of the distinguished Moldavian patriot Alecu Russo, who was present there: “I heard two men speaking in Romanian and one of them said: The Hungarians want *unio*! Do you know what *unio* means? It means that until now they have ridden directly on our backs; now, they want to put a saddle on. The second was shouting: Romanians, take a look around this field, we are numerous like fir tree cones, we are many and strong, because God is with us.”¹¹ And indeed, the civil war that followed had all the characteristics of a national liberation war for the Romanians.

We should deal at this point with an important aspect of the union as an *antidemocratic act*. How many of the Tran-

И. ВАСИЛЕНКО

АЛЕКУ РУССО ШИ КОНТЕМПОРАНЕИТАТЯ

Ла 4 февруарне ши 17 мартне а. и. попарале Молдовой Советиче ши Ромънийе демократиче фрэцешть комеморязэ, ку прилежул ымплинирий а 100 де ань де ла моарте ши 140 де ань де ла наштере, пе мареле скриитор-илуминист ши революционер-демократ Алеку Руссо, каре а жукат ун рол де самэ ын креаря културый ши литературый молдоромынешть ынаинташе дин секолул XIX.

Патриот ынфлэкэрат, Алеку Руссо, алэтурь де Николае Балческу, а пост унул дин чей май дыржь ши интрасиженць луптэторь ши идеоложь ай революцией де ла 1848 ын Принчипателе Ромыне.

Мултилатерала активитате политико-обштяскэ ши литерарэ а луй А. Руссо с'а десфэшурач ынтр'о епокэ де марь евенименте, че ау инфлуенцач лутерник асупра дезволтэрий луптей социал-политиче дин Принчипате де ла жумэтата секодулуй трекут.

Авий 1821, 1848, 1859, каре формязэ жалоанеле принчипале але ачестей лупте, марязэ тот одатэ ши принчипаледе етапе але веций ши активитэций марелуй скриитор-патриот.

Ера ачаста епока ренаштерий национале, епока крештерий нествалилите а активитэций социал-политиче а маселор, че ва дуче ла избукниря революцией ын 1848 ши ла униря челор доуз Принчипате ынтр'ун сингур стат национал унитар ын 1859.

Кэтре сфыршитул анилор 30 ай секолулуй трекут, ын моментул кынд ышь ынчепя активитата са литерарэ ши обштяскэ Алеку Руссо, Молдова ши Мунтения се презентау, дупэ кум арэта К. Маркс, ка «доуз етате суверане, афлате суб сузеранитатя Порций Отомане, кэрея ый плэтеск трибут, ку кондиция ка Поарта сэ ле апере де душманый екстернь, орькаре ар фи ачештя, фэрэ ка сэ се аместече ын вре-ун фел ын администрация интернэ а Принчипателор»¹.

Ку тоатэ суверанитатя лор формалэ, амбеле Принчипате, афлынду-се ын депенденцэ феудала де мулт ынапоята Турчие, континуау сэ рэмынэ атыт дин пункт де ведере економик, кыт ши политик ши културал, доуз цэрь пря пущи дезволтате.

Аша нумитул «Регуламент Органик», ынтродус де гувернул царист ын периодэ окупаций Принчипателор (1828—1834), де рынд ку о оарекаре ымбунэ-тэцире а администрэрий Принчипателор, а адус ку сине о ынэспире ши май маре а ситуацией цэранилор шерьб, истовиць де мунка гря пе огоареле бое-решть ши де повара импунерилор, «Регуламентул Органик» ынэтора позиция марей боеримь ши а клерулуй. Ынтеци-ря експлоатэрий мошиерешть дучя ла

¹ К. Маркс и Ф. Энгельс, Сочинения, т. X, М., 1933, паж. 99.

Нистру

3-1969

Артиколе. Студий

Ку прилежул унуй сенол
ши жумзатге де ла наитере

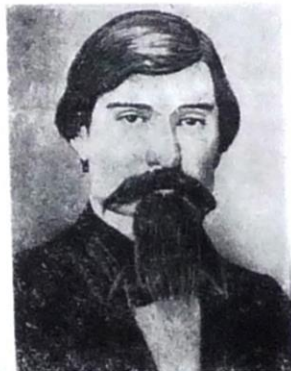
Х. КОРБУ

Алеку Руссо ши литература популярэ

Тема «Алеку Руссо ши фольклорул» а фост трататэ пе дарт ши ку компетенца ын литература критика де спечиа-литате. Са нисистат, ши пе буиз дрептате, асура концепций фольклориче, асура априориелор ши анализелор конкрете, асура ефортурилар денусе де Алеку Руссо ши ведери иалорификарий ши популаризарий креацией народиче орале. Мажоритата нестииншор студийте дин ачест унгь де ведере ау испэлат солуний лимпезь ши конвинг-тоаре.

Ын скимб са ворбит ши са скрис ынко пущин деспре ролау ши локуа пе наре ыл окупа ын концепция артистика ши ын скрисул луй А. Руссо креация орале сау, май ларг луат, култура популярэ а породулуй молдовенеск ын диверселе ей манифестарь.

Алеку Руссо шы-а петрекут конлазрия, дупэ кум се шгине, ынтр'ун сат фрумос, рошкнрат ынтре градинь ши копачь пе о вале а кодрилор Быкулуй. «Ын ачест сат, ку ун пэр маре ла миклок», скриторул де май тырину а акулат петрул прима дата, кум «мошнежий повестлау де турчь ши де татарь, де мошул Адам ку барба пана ла брыу, че цина плагина пе Женуинь, де Илана Косьезина, де фракций дин дува, де аупте ши де пьваларь». Тот атуин а излут ку окий сой сау а аулит повестинду-се, алэтурь де файте ерониче ши ынтымпларь трайиче, деспре фантастичеле счене де веселне, пе наре е ын ста-

ре са ле реализезе ши са ле консуме пумаи попура ку несинтрекута луй аналитиче ши форца де креацие. «Паре ка вод ынко ача икоанэ а трекутулуй, — скрине А. Руссо ши «Амнитоце» — ма ле агоним ши абучумала есте прин курца циганий, пьлэ ши буктарь, се фудулеск ын ковени курате, шьесний ын ингетин, ку мянечеле суфляните, ку порделе ла пьларий, фьлфьаинц ын ылат, са изунеск прин ограда мутурате; рокинае рошь ши тулпансао галбине де ла пьштэ але циганилор се

Ж 441
ЛБ8

Лимба

ШИ ЛИТЕРАТУРА МОЛДОВЕНЯСКЭ

2

АНУЛ XIV

1971

ЛИМБА ШИ ЛИТЕРАТУРА МОЛДОВЕНЯСКЭ

№ 2 — 1971

ЛИТЕРАТУРА КЛАСИК

В. АЛЕКСАНДРИ ДЕСПРЕ Ал. РУССО

ИОН ОСАДЧЕНКО

Фигурэ проеминентэ а литературий ши културий поастре молдовенить дин секолул трекут, Алеку Руссо фаче парте дин плезяда скрипторилор пашоитинить, пе каре М. Езминеску й-а пумит «сманте фире визнопаре». Азэтурэ де М. Когэличану, К. Негруши, В. Александри, ел е унул дин фэуриторий литературий поастре реалисте. Аутор де опере артистиче немуритоаре, критик литерар ши индрумэтор ал креацией литераре прогресиве, пасионат кулэгутор ши валорификатор ал креацией популаре, дупэгутор консеквент ымпоуриша концепциилор реакционаре ши доменул лингвистичий ши промотор ал упул театру ку репертору национал — Ал. Руссо а анул о контрибуцие хотэришоаре ши процесул проципийри културале а Молдовеи.

Време де мулте дечений монтешири литерарэ ши културалэ а скрипторулуй а рэмас некуноскутэ постеритэций. Ауторитэциале буржезо-мошиерешть ау игнорат шиэз ла ымчешугул секолулуй постру апроаше интрига луй оперэ литерарэ ши штипицификэ. Нумай ши кондицие веший поастре социалисте скрипторале луй Ал. Руссо ау денит акцесбиле интрэгудуй попор мушнотор, ши мижлокул кэруа а трэнт ши пентру каре а креат скрипторул патриот. Примул черчетэтор ши валорификатор ал оперей луй Ал. Руссо а фост В. Александри. Ачестуй пристен девотат и се датореште трезири интересулуй ши аз опинией публике дин ултимеле дечений але секолулуй трекут фаче де Ал. Руссо.

Челе май импортанте документе евокатаоре але фигурий луй Ал. Руссо ши аний 60—80 смант скрипториле луй В. Александри кэтре А. Одобеску (аний 1862, 1863), Ал. Хурмузакш (а. 1866), Поликсени А. Спиро-Пауа (а. 1877), Бошифану Флореску (а. 1881), Ал. Панадол-Калимах (а. 1886), Ион Гика (а. 1886), прекум ши артиколале «Николае Бэлческу» (а. 1876) ши «Алеку Руссо» (а. 1868).

Пристения луй Ал. Руссо ку В. Александри с'а чиментат ши вилтоари фрэмьнтэрилор социал-политиче марь дин интия жумэзате а секолулуй XIX. Еа а фост детерминатэ де интрига мишкаре елибератоаре антифеудале, каре ши прикма анулуй 1840 луасе пропорций марь. Амбий скрипторэ с'ау афлат ши фрунти евениментелор де ла 1848, ау милитат пентру креари уней литературы ши а уней културэ, каре с'э сервискэ интереселе ши аспирациале попурулуй. Кынд ла 1840 «Дачин литерарэ» индемант скрипторий с'э креезе опере орижинале, базате пе обичеориле поастре стрэмошенть, пе традициале ши кыштечеле попурулуй, В. Александри ши Ал. Руссо с'ау ангажат с'э колектеле ши с'э едителе продукциале популаре. Бичешынд ку анул 1842 ней дой праетеь колондэ Молдова ши дунг ши ши лат, мискринид баладе, дойне, хоре ши мулте алте «коморь непрецуите де симцирь дуйбоасе, дойне иналте, де нотиче историче» (В. Александри). Родул ачестей мушчэ е ымкунуат де апариция кэриций «Поезий попорале. Баладе» (кыштече бэтрылешить), адунате ши индрентате де В. Александри, Парти I, Яний, 1852. Ши профана с'э ауторул менишона.

«Акуотат де кытева персонаие, ар май ку сымэ де д. А. Руссо, ам адунат ши дечешите кэстэриий прии мушций ши прии кышциале ши фэурите але цэрий поастре а маре парте дин поезиале попорале, ши

Лимба ши
литература
молдовеняскэ
№3 1978

Относительно
гипотетического
романа А. Руссо

Мысль о том, что А. Руссо вынашивал план романа, была высказана в 1933 г. О. Денусиану. Указав, что писатель обладал большим дарованием, которое позволило бы ему создать повесть или роман, литературный критик заметил: «А. Руссо сам сказал однажды, что, будь у него время, он бы задумал написать даже роман, в котором изобразил бы нравы нашего общества». При этом О. Денусиану ссылался на физиологический очерк «Яссы и его обитатели в 1840 году», написанный А. Руссо на французском языке, вероятно, по свежим впечатлениям, но впервые опубликованный лишь в 1908 г.

Идея о неосуществленном замысле повторится в первом томе «Истории молдавской литературы», изданном в 1958 г. Об А. Руссо как авторе упомянутого очерка здесь говорится: «Недовольный фактом, что отечественная литература не черпает из богатого источника, который находится перед глазами, он выражает намерение приподнять завесу этой несколько мрачной картины» в романе или драме — намерение, которому, к сожалению, обстоятельства не дали осуществиться»¹.

Наконец, то же утверждение встречается в монографии И. Василенко «Алеку Руссо», вышедшей в 1967 г. «По справедливому замечанию одного из критиков,— читаем в монографии — выдающиеся литературные данные молодого прованса могли бы сделать из него замечательного романиста. Кстати, мысль о создании такого широкого художественного полотна, как роман, не была чужда и самому Руссо». И дальше — после цитаты из того же очерка: «Остается только сожалеть о том, что Руссо не имел возможности осуществить свой замысел. Задуманная им большая работа представляла бы, несомненно, интерес и могла внести большой вклад в развитие молдавской, еще не окрепшей, молдавской прозы»².

Какие же слова А. Руссо побудили критиков выдвинуть, а затем поддержать гипотезу о намерениях А. Руссо относительно романа? При этом всегда ссылаются на следующий фрагмент из очерка «Яссы и его обитатели в 1840 году»: «Если бы у кого-либо возникло намерение написать о Яссах книгу или даже две, он не почувтил бы недостатка в материале. Мы здесь отметили только бросающиеся в глаза черты, углы здания. Будь у меня время и возможность заняться этим, то надеюсь угадать, каждая улица, каждый дом, каждый человек, представлял бы (здесь и далее подчеркнуто мной.—М. Ш.) мне нечто смешное или пошлое, достойное или неадекватное, серьезный роман или фарс, драму или эссе. Верю, что с божьей помощью я когда-нибудь соберусь и сумею приподнять завесу этой несколько мрачной картины...»³.

Если проанализировать отрывок, абстрагируясь от наслоения комментариев, из него напрашиваются два очевидных вывода. Во-первых, вытекает, что автор стремился дать в немногих словах суммарную, «физиологическую» характеристику Ясс. На его взгляд, жизнь этого города — в то время крупнейшего политического, экономического и культурного центра княжества Молдавии — достаточно богата и разнообразна, достаточно насыщена событиями и страстями, чтобы выразить к

¹ О. Densusianu. Literatura română modernă. Vol. 3. București, 1933, p. 85.

² История литературной молдовенешты. Вол. I. Кишинэу, ЕСМ, 1958, с. 273.

³ И. Василенко. Алеку Руссо, Кишинев, «Картя Молдовеняскэ», 1967, с. 58.

⁴ А. Руссо. Очерк. Кишинэу, «Картя Молдовеняскэ», 1967, п. 263—264. Здесь же использован хороший перевод очерка В. Ковальдица на необходимость восточности. Ср. А. Руссо. Избранные. Кишинев, «Картя Молдовеняскэ», 1959, с. 76—77.

Колодцу

ISSN 0130-2337

Молдова Литературна

В НОМЕРЕ:

Окончание романа венгерского писателя Геца САВАИ «Прогулка с женщинами и козлами».

Рассказы Михаила КИМЕЛЬ-ФЕЛЬДА.

Стихи Николае ЕСИНЕНКУ, Юрия ПАВЛОВА, Александры ЮНКО, Сергея ШАМОТЫ.

Статьи Михая ЧИМПОЯ и Сергея ПОЖАРА

Юрий ГРЕКОВ. Энциклопедия «Курьезы и сюрпризы».

7-8
1997

звать, что Никита Стэнеску воплощает общее состояние поэзии, создавая Книку само-чтения, поддерживаемую Книгой пере-чтения. Создавая, он создаваем поэзией, в которой личность и безличность смешиваются чудесным образом.

Поэтический модернизм Стэнеску органичен, он внушен самой натурой поэта, а не искусственным ремесленническим актом. Хейдеггер напоминает нам всей своей философией, что не человек хозяин языка, а язык хозяин человека (Эминеску говорил то же самое), и насколько поэтичнее творчество поэта, настолько свободнее речь его. Человек наделен даром не только создавать вещи, которые растут сами собой, но творить нечто несуществующее в смысле формы. Так как основание не может быть найдено в небытии, а жизнь не может быть ограничена бытием, жизнь вещей и Бытие «должны свободно твориться, создаваться, дароваться». Таким свободным дарованием является «основательство» — поэт основывает, учреждает, порождает Бытие с помощью слова.

Да, только слово совершает чудо перехода Жизни в область существования, через него достигается то «наибольшее», что мы ищем по эту сторону реального. Вспомним сказанное Хейдеггером: «Бытие пронзает собственную сферу, которая ограничена, как сфера (время) тем, что оно существует в слове. Язык есть сфера (храм), то есть, место убежища Бытия».

Язык, таким образом, не является чем-то из области знаков и цифр. Он место убежища Жизни, и мы достигаем существования через это место, «идя к колодцу, проходим сквозь слово «колодец», идя через лес, точно так проходим сквозь слово «лес».

Как мы могли бы мыслить о храме Бытия без тех, кто дерзает в Жизни и в языке?

Тот, кто дерзает — поэты.

Никита Стэнеску один из них. Убежище Жизни у него — это место между словами и несловами, между Я, находящимся внутри речи и его стремлением извне проникнуть внутрь.

Алеку РУССО

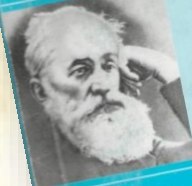
(1819-1859)

Писатель, публицист, общественный деятель. Родился в Кишиневе в помещичьей семье. Получив начальное домашнее образование, десятилетним мальчиком был направлен учиться в Швейцарию. По окончании курса в 1835 г. семнадцатилетний Ал. Руссо продолжил образование в Вене, откуда вскоре был выслан австрийскими властями за стихи, объявленные крамольными. С 1844 г. занимался адвокатурой в Яссах. Здесь он сблизился с такими выдающимися представителями демократической и революционной мысли, как В. Александри, М. Ко-

REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ȘI ȘTIINȚĂ LITERARĂ

ISSN 0236 - 3119

REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ȘI ȘTIINȚĂ LITERARĂ

«Orice cuvânt
oglindește un lucru,
o ființă, o idee,
o datină...»

BOGDAN PETRICEIU
HAȘDEU

DIN SUMAR

- POEMUL „CÎNTAREA ROMÂNIEI” ÎN BASARABIA DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX
- MITUL ANTROPOGONIC ÎN „BALTAGUL” DE M. SADOVEANU
- UNIVERSUL COPILĂRIEI LA CHARLES DICKENS, ION CREANGĂ ȘI MARC TWAIN
- FOLCLORISTUL ȘI ETNOGRAFUL PETRE V. ȘTEFĂNUȚĂ
- NUMERALUL ȘI ADJECTIVUL - O CLASĂ DE CUVINTE SAU DOUĂ? ABRORDARE GENERAL LINGVISTICĂ
- PLANIFICAREA ȘI REALITATEA LINGVISTICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA: DIGLOSI ȘI SAU BILINGVISM
- TERMINOLOGIA ENTOPICĂ: ASPECTE ȘI PROCEDEE ONOMASIOLOGICE
- SISTEMUL CAZUAL AL LIMBII ROMÂNE PRIVIT DIN PERSPECTIVA VALENȚEI COMBINATORICE A VERBULUI

2004
1-3

GHEORGHE VRABIE,
doctor în filologie
(București)

CÎNTAREA ROMÂNIEI: NOI CONTRIBUȚII (II)

ANIVERSĂRI
Alecu Russo - 185

Autorul operii Bălcescu sau poate fi pusă, după scrisoarea adreșată de noi mai sus) surorii lui Al. R. Al. Odobescu care spune: „acea din imaginația vie și patriotică a românului este cea mai justă și corectă, întreprinde mai departe, se va reafirma și va da forma definitivă...”

Cun era de așteptat, istoricele noastre literare. Chiar simpla indicare de la Alecu Russo *Hronica moldovenească*, din anul 1855, în care se vorbește despre Ștefan cel Bun, domnul Țării Moldovei, este o imagine a lui Mihai Vitvoșcu digresivni.

Nu lipsite de interes sînt și scrierile lui Alecu Russo, însă peste trei ani anume Nicolae Bălcescu traduce din franceză în limba noastră poemul în proză *Cîntarea României* pentru a vedea lumina tiparului în revista „Roșu și alb” din anul 1855. Reproducem versetul 51 în traducerea autorului realizată în anul 1855: „un robuț clăci singele nostru țării”. Mai departe formulăm o teză: *Trupul tău se va garbi* și se va garbi cu toții împreună și izbîndeau... astfel se pleacă și se rădică în timp de viscol virtuoșilor.

După ce trăiră într-acest chip vreme multă, nepoții ziseră într-o zi între dinșii: „ce să mai trăim amestecați unii cu alții, mai bine să împărțim moștenirea în două părți: una la miază-zi, alta la apus și alta la miază-noapte... Săpară șanșuri și puseară rîurile și munții hotare între dinșii... și de atunci frații nu se mai puteau vedea în fața ochilor... și cînd unul din ei se întorcea din străinătate, ceilalți frați nu se simțeau nici un pic rădăciți de el... și cînd unul din ei se întorcea din străinătate, ceilalți frați nu se simțeau nici un pic rădăciți de el... și cînd unul din ei se întorcea din străinătate, ceilalți frați nu se simțeau nici un pic rădăciți de el...”

Sava PÂNZARU
Institutul de Literatură
și Folclor (Chișinău)

POEMUL CÎNTAREA ROMÂNIEI ÎN BASARABIA DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

Pentru a aborda subiectul examinat sub un aspect istoric mai larg, consider admisibile digresiunile.

La început ne referim la adunarea din noaptea de revelion ianuarie 1847 de la Paris unde Nicolae Bălcescu a spus următoarele cuvinte mai mult decît semnificative: „Ținta noastră socotesc că nu poate fi alta decît unitatea națională a românilor. Unitate mai întîi în cîmpii la Bălcescu este adăugată și simțămînte, care să aducă cu vremea unitatea politică” [1, p. 178]. Nu dispunem de informația necesară pentru a spune cu siguranță că la acea întrunire a fost sau n-a fost prezent Alecu Russo, însă peste trei ani anume Nicolae Bălcescu traduce din franceză în limba noastră poemul în proză *Cîntarea României* pentru a vedea lumina tiparului în revista „Roșu și alb” din anul 1855. Reproducem versetul 51 în traducerea autorului realizată în anul 1855: „un robuț clăci singele nostru țării”. Mai departe formulăm o teză: *Trupul tău se va garbi* și se va garbi cu toții împreună și izbîndeau... astfel se pleacă și se rădică în timp de viscol virtuoșilor.

După ce trăiră într-acest chip vreme multă, nepoții ziseră într-o zi între dinșii: „ce să mai trăim amestecați unii cu alții, mai bine să împărțim moștenirea în două părți: una la miază-zi, alta la apus și alta la miază-noapte... Săpară șanșuri și puseară rîurile și munții hotare între dinșii... și de atunci frații nu se mai puteau vedea în fața ochilor... și cînd unul din ei se întorcea din străinătate, ceilalți frați nu se simțeau nici un pic rădăciți de el... și cînd unul din ei se întorcea din străinătate, ceilalți frați nu se simțeau nici un pic rădăciți de el...”

Și aceste neamuri, care încă se numesc între sine români, în ochii celorlalte popoare sînt numai seminții rătăcite, al cărora izvor s-a stîns din țîneria (de) mințe a oamenilor!...” [p. 164].

P.S. -A 16

ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA

Seria "Științe filologice"

Volumul II

Chișinău - 2002

CONCEPȚIILE TEORETICO-LITERARE ALE LUI ALECU RUSSO

Silvia DĂNILĂ

Catedra Limba Română, Lingvistică Generală și Romanică

The literature work of Alecu Russo was forgotten for half of the century. That was published and commented after 1900. To see his preoccupation of theoretical-literary conception we must look at his articles.

The author wrote – that the literature must be “the expression of nation” and original, but it must be examined by the literary critique. Her knew that the society is a fight between the old (obsolete) and the new; and what that he pleaded for the new (in the literature too).

După cum se știe, opera lui Al.Russo a rămas o jumătate de veac înmormântată în paginile vremii sau în mapele de manuscrise ale Academiei Române. După 1900 s-a efectuat editarea și comentarea ei, ideile literare ale scriitorului fiind însă confundate, în genere, în masa considerațiilor lingvistice. Când totuși prezentarea lor s-a produs uneori, ea era doar o pură descripție. De aceea față de opiniile literare ale lui Al.Russo, vechea istorie literară a adoptat cunoscutele ei atitudini de ignorare, rezervă, reușite parțială sau interpretare eronată.

Istoria literară mai veche nu ne-a oferit, prin urmare, nici o descriere integrală a opiniilor literare ale lui Russo, nici, mai cu seamă, o explicație științifică a lor. Abia în cadrul revoluției culturale și al revizuirii moștenirii literare s-a început o cercetare mai profundă.

Al.Russo n-a fost un teoretician al literaturii în sens strict al acestei discipline. Preocupările lui de teorie literară trebuie extrase din articolele sale de critică literară, de folclor și lingvistică, unde apar relativ frecvent, situându-se pe axe ideologice bine precizate.

Una din afirmațiile centrale ale lui Russo e considerarea literaturii ca *expresie a nației*. Această idee o găsim în articolul *Critica criticii*, publicat în *Albina Românească* (din 1846, 14 februarie), unde notează “că este mai de folos a se juca pe ștena națională obiceiurile, năruirile știute în limba noastră decât traduceri de obiceiuri străine...” [1]. Ideea va fi reluată în *Cugetări*, unde va fi dezvoltată mai cuprinzător într-o caracterizare ca aceasta: “Ce este literatura de nu chiar expresia vieții unei nații? Înăruirea literaturilor, ca să fie dreaptă și legiuită, trebuie să iasă din gradul civilizației, din aplecarea națională, din înăruirea stării morale, sociale, politice: toate aceste elemente trebuie să se înșire delaoalaltă” [2].

Literatura ca expresie a nației nu trebuie considerată doar ca o formulă omogenă, nația despre care vorbește Russo nu constituie o unitate, ci, dimpotrivă se caracterizează prin diferențierea dintre exploa-

tați și exploataatori. Literatura – expresia nației – înseamnă, în fond, literatura ca expresie a poporului. “Istoria literară mai veche, – susține Al.Dima, – a încercat să ignoreze lipsa de unitate a nației, accentuată de scriitor, referindu-se numai la acele texte ale lui Russo care idealizau trecutul, înfățișând, în cadrul lor, o iluzorie “armonie” între clasele ce se aflau în realitate în relații antagonice. Russo vedea însă, cel puțin în ce privește prezentul, lupta dintre clase și odiosul proces al exploatarii” [3].

Temelia național-populară statornicește literaturii caracterul ei original față de alte literaturi. Aceastea o altă idee ce se leagă strâns de cea dintâi. Russo va combate tendința de a se reduce literatura românească la un inventar de traduceri: “Tălmăcirii, imitații, cercări, deși vrednice de laudă, nu alcătuiesc o literatură” [4] va scrie în amintitul articol *Critica criticii*.

Ca și alți contemporani ai săi, Russo va identifica în folclor principalul fundament al literaturii naționale. În articolul despre *Poezia populară*, Russo va extinde baza populară a literaturii și în viitor: “Mă îngrijesc pentru viitorul literar și mă mângâi numai cu credința că acest viitor își va găsi loc de scăpare în poezia populară” [5]. Este un merit deosebit al lui Russo de a fi accentuat și el fundamentul popular al literaturii, legând-o strâns de popor, atât în ce privește trecutul, cât și viitorul, transformând simpla constatare istorică într-o normă generală a literaturii.

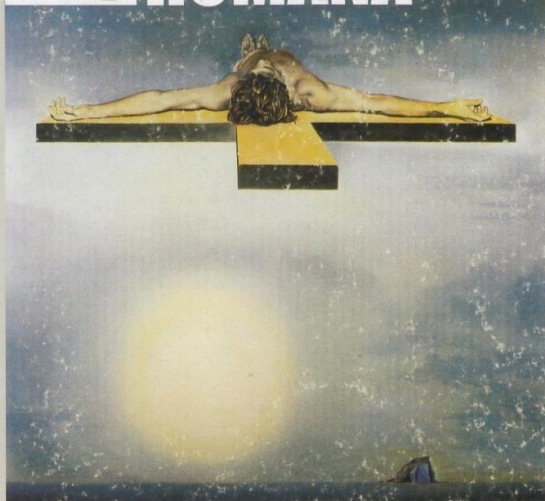
Fundamentul popular al literaturii include alături de limbă, susținând ideea justă a limbii comune întregii națiuni, a unei “limbi obștești” (oferindu-i un folos indirect literaturii, dându-i un veșmânt lingvistic natural, popular nu unul pedant, pseudo-savant), tradițiile, trecutul, căci “fără trecut societățile sunt șchioape”, iar literatura “nu are rădăcini nici nu dă roade” [6] scrie Russo în *Cugetări*.

Scriitorul nu vede însă numai elementul vechi, ci și pe cel nou, lui nu-i lipsește privirea dialectică, căci el scrie: “humea merge înainte și nu se poate întoarce, fiul nu poate fi tată sau frate părintelui său” [7].

R 805.90
L62

Limba ROMÂNĂ

Nr. 4-6 (142-144) 2007
ANUL XVII · CHIȘINĂU

INSTITUTUL
CULTURAL
ROMÂN

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ

54 Limba ROMÂNĂ

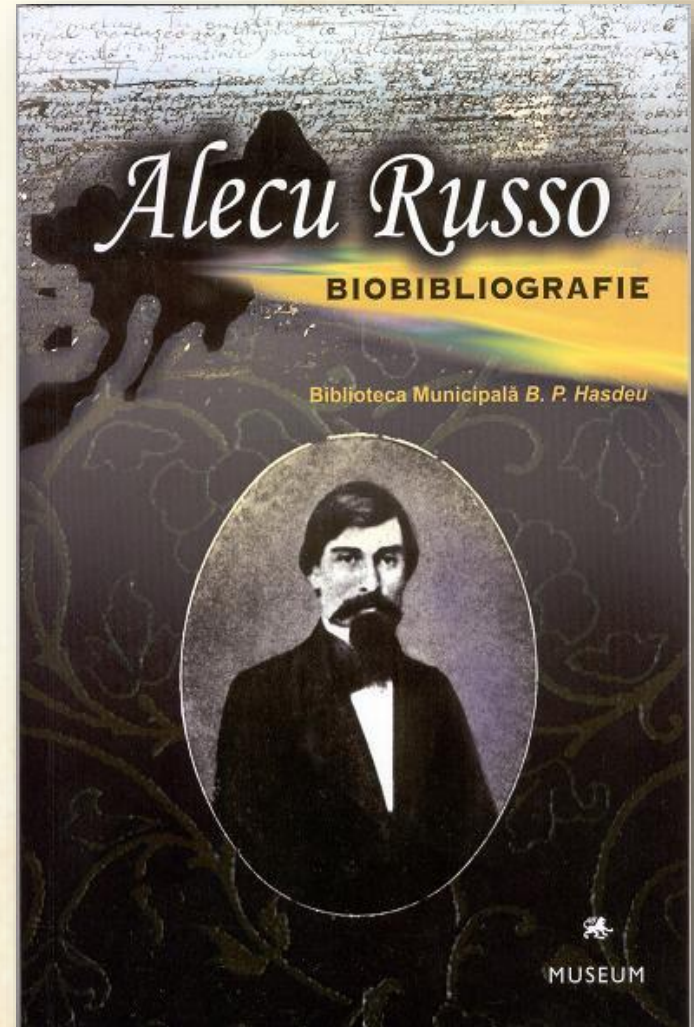
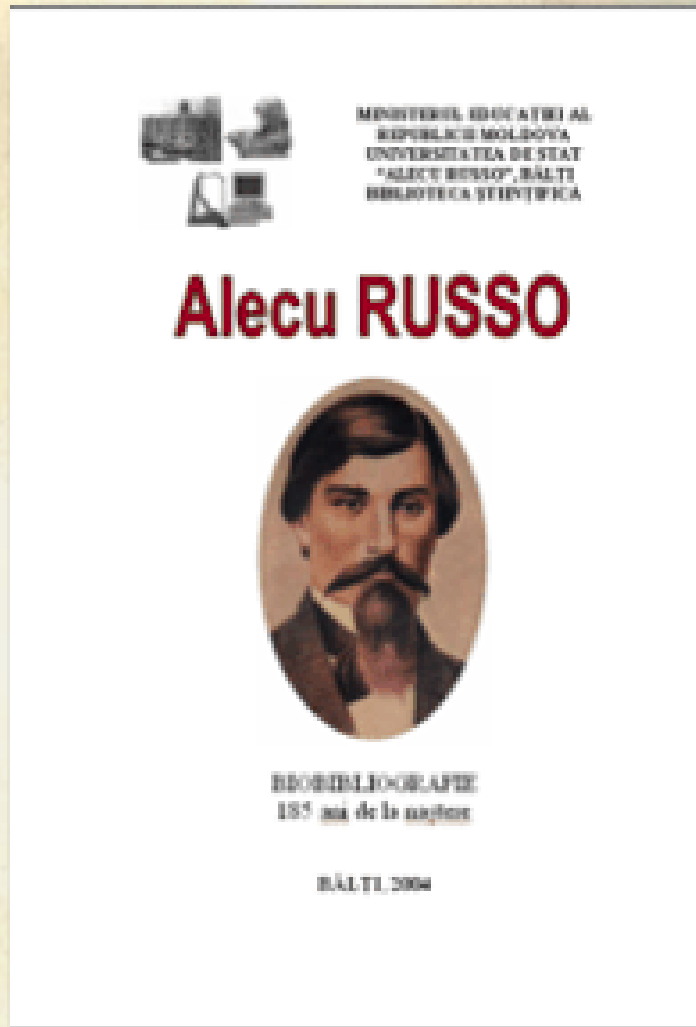
Maria ABRAMCIUC **CÂNTAREA ROMÂNIEI DE ALECU RUSSO: PERSPECTIVE CRITICO-METODICE**

Dificultățile pe care le întâmpină profesorul de literatură la predarea poemului în proză *Cântarea României* de Alecu Russo își au originea în complexitatea acestei scrieri, ce ilustrează nu doar tendințele mesianice ale literaturii române din perioada de până și de după revoluția burghezo-democratică de la 1848, ci surprinde și unele manifestări ale esteticii romantice, aflate în plină afirmare în literatura noastră de după 1850. Impedimentele interpretative mai decurg, pe de o parte, și din mecanismul poetic al operei, retoric în esență, iar, pe de altă parte, din maniera narativă, specifică scriitorului pașoptist, ceea ce impune un anumit tip de abordare în cadrul orelor de literatură română în clasa a IX-a. La toate acestea, se mai adaugă paradigma speciei, poemul în proză intrunind liricul și epicul, dinamica temei și a ideilor, convertite de autor într-un text simbolic-alegoric, stilul complex, implicațiile biblice, tonalitatea profetică a discursului etc.

Ne pronunțăm asupra oportunității fragmentelor selectate. Versetele 4, 5, 9, 17, 28, propuse de autorii manualului spre interpretare, sunt axate pe motivul patriei, al trecutului și al libertății naționale. Primele trei, omogene ca discurs și ca formulă stilistică, reflectă imaginea patriei, evocată într-un registru antitetic. În schimb, versetul 17, cu un conținut nebulos și cu un stil excesiv de reflexiv, ni se pare inadecvat pentru gradul de inteligență al elevilor din clasa a IX-a. Ultimul, 28, definește nuanțat ideea de patrie și, pe lângă accentele nostalgico-paseiste, proprii scrierilor lui Alecu Russo, denotă evidente finalități educative.

Structurat în patru compartimente, *Lumea cuvântului, Lumea textului, Lumea cărților și Dincolo de cărți*, studiul fragmentelor începe cu referințe la titlul *Cântarea României*, insistându-se pe noțiunea de *cântare*, și cu „explicarea și comentarea titlului din mai multe perspective posibile”. Una dintre acestea, paralela cu *Cântarea cântărilor* (*cântarea semnificând, în plan religios, un cântec*

BIOBIBLIOGRAFII

PRIETENII DESPRE BIBLIOTECA LUI ALECU RUSSO

SCRIITORII ROMANI MODERNI

949.8
K64

MIHAIL KOGĂLNICEANU

O P E R E

TOMUL I

SCRIERI ISTORICE

EDIȚIE CRITICĂ ADNOTATĂ CU
O INTRODUCERE ȘI NOTE DE
ANDREI OTETEȘA
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN IAȘI

FUNDAȚIA REGALĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTA

LETOPISEȚELE ȚĂRII MOLDOVEI¹⁾

PREFAȚA

Dacă vreedinioară studiul istoriei a fost trebuitor, aceasta este în epoca noastră, în acest timp de haos, când și oameni publici și oameni privați, bătrâni și tineri, ne-am văzut individualitățile sfâșiate și iluziile ce ni erau mai plăcute, șterse. Într'un asemenea timp, limanul de mântuire, altarul de răzimat pentru noi este studiul istoriei, singurul oracol care ne mai poate spune viitorul.

Acest mare adevăr îl simțese mai cu deosebire națiile civilizate. Noi vedem că la dânsle istoria singură a moștenit tot interesul ce altădată îl aveau alte cunoștințe teoretice; căci, tocmai ele simțese nevoia de a-și lega prezentul cu trecutul. De aceea, nici într'un secol, chiar în acel al Benedictinilor, nu s'au publicat ca astăzi colecții mai mari de cronice și de urice originale spre a completa istoria. În adevăr, spre a avea o istorie, și îndeosebi istoria țării sale, nimic mai bun, mai folositor, mai neapărat este, decât de a se întoarce la izvoarele originale, adică de a avea înaintea sa cronicile, biografiile, diplomele, toate acele acte scrise care se raportează la întâmplările politice, la dreptul public, la legile, la instituțiile, obiceiurile și moravurile timpurilor trecute; căci, puși în față cu aceste originaluri, suntem, cum am zis, la izvoarele istoriei, fără ca niciun intermediar să se pue între noi și între aceste monumente vreednice de tot onorul. Noi vedem că în toate părțile, unde este ceva progres, staturile, ocârmuirile, societățile, învățații, cu o deosebită emulație, se ocupă cu adunarea, cu publicarea, cu cercetarea cronicelor, hrisoavelor,

¹⁾ Iași, 3 vol., 1845—1852. (Nota editorului).

De la Alecu Russo a rămas o bogată bibliotecă. Ea cuprindea, pe lângă diferite manuscrise, următoarele cărți: *Letopisețul Moldovenesc*, de M. Kogălniceanu (desigur ed. 1852), *Istoria Românilor*, de Vaillant (desigur: *La Roumanie*, Paris 1844, 3 vol.), *Istoria lumii nemțești*, de Krim; cărți de Alecsandri, Conachi, C. Negruzzi, Arisoveghi; cărți de drept, geografie, etc.

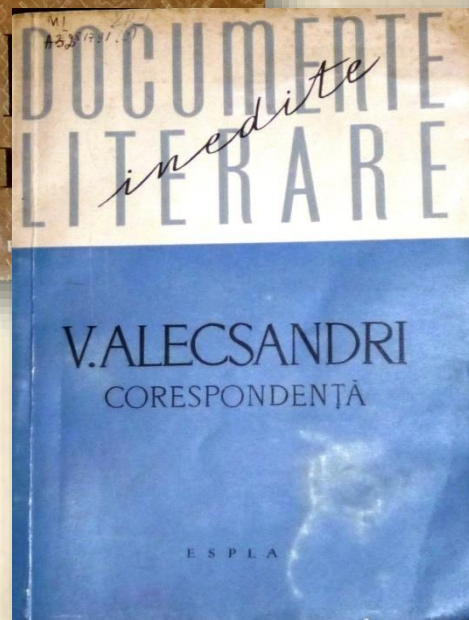
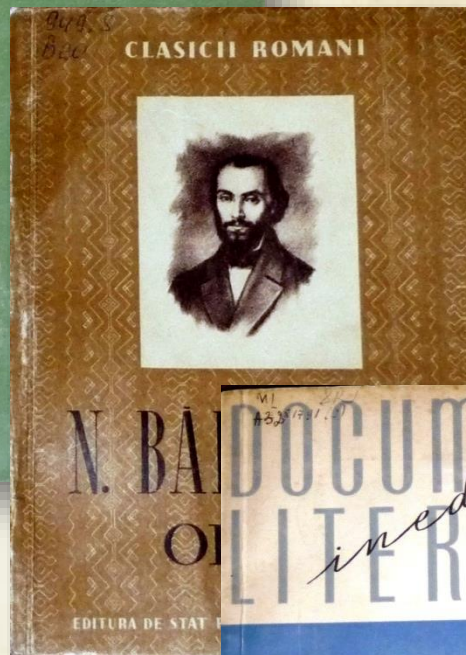
Dar, ce păcat! Atât cărțile, cât mai ales manuscrisele bibliotecii lui Russo s-au pierdut. Le cunoaștem numai dintr-o înregistrare oficială a lor, făcută de autorități.

SCRITORII ROMINI

C. CONACHI

SCRIERI ALESE

CAPITOLUL XII

CRITICA REPREZENTAȚII PIESEI *IONICĂ, DRAGUL MAMEI* • REPREZENTAREA PIESEI PROVINCIALUL LA TEATRUL NAȚIONAL SAU *JUCĂTORII FADRĂ* DE AL. RUSSO ȘI SURGUNIREA ACTORILOR N. TEODORU, T. TEODORINI ȘI N. LUCHIAN, CÎT ȘI A AUTORULUI LA MONASTIRILE CAȘIN ȘI SOVEJA • IMNUL COMPUS DE POETUL GH. SION, MUZICA DE A. FLECHTENMACHER, CÎNTAT LA ÎNCHIDEREA STAGIUNEI 1845-1846 • LISTA PIESELOR JUCATE ÎN ACEASTĂ STAGIUNE • REPREZENTAȚILE TEATRALE DIN BACĂU

Începutul anului 1846 s-a făcut de actorii Teatrului Național cu o piesă originală, care dădea prilej tinărului literat Dimitrie Gusti de a scrie o lungă critică în foaia timpului, ceea ce dovedește că această piesă a avut oarecare răsunet în societatea ieșană.

Astfel, în 2 ianuarie 1846 s-a jucat de trupa moldovenească, în beneficiul d-nei Caterina, piesa intitulată *Ionică, dragul mamei*, melodramă în 4 acte, compusă de D. Miculescu. Apoi, miercuri 8 ianuarie s-a jucat *Angelo sau Tiranul de Padua*, dramă în 3 acte și 4 tablouri de Victor Hugo, tradusă de C. Negruzzi. Punerea în scenă la această piesă a fost făcută cu îngrijire de regizorul Jerant.

Despre modul cum s-au jucat aceste două piese, găsim în *Albina românească* din 18 ianuarie, nr. 4, o critică făcută de Dimitrie Gusti, pe care credem nemerit a o reproduce. Iată-o :

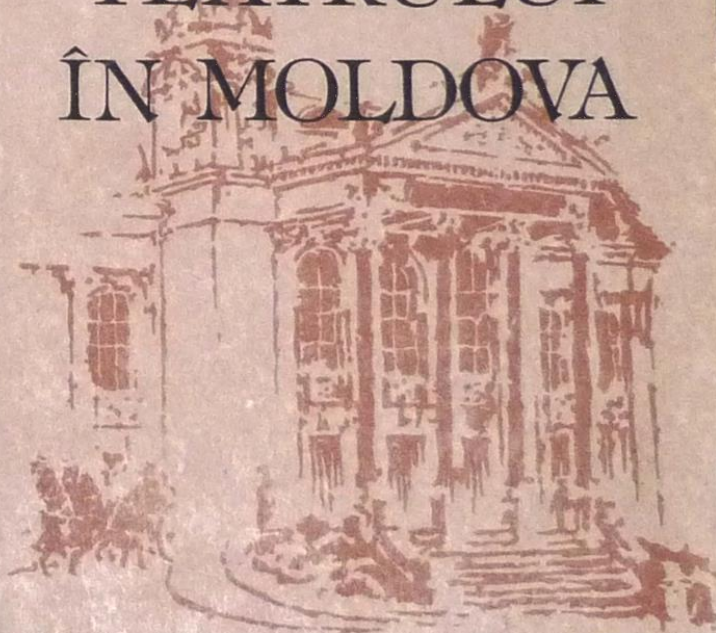
„În șirul pieselor reprezentate în iarna aceasta pe Teatrul Național însemnăm și pe aceea intitulată: *Ionică, dragul mamei*, melodramă în 4 acte, compusă de d. D. Miculescu. Ea fu reprezentată în 2 sesiuni a curgătoarei în beneficiul d-nei Caterina. Sala era plină de privitori pe cari îi atrăsese originalul piesei. Execuția ei urmă nu cu acé nemerire, despre care trupa moldovănească ne-au dat în mai multe rînduri dovezi. O nedeplină știință a rolurilor și suirea piesei fără de repetiții, așa zicînd, au făcut a pierde foarte mult acțiunea jucătorilor și au întunecat puțin și meritul piesei. Cu toate acestea, nu se poate tăgădui că d-na Teodorini, în rolul de Ruxanda, soția C. C. Ionică nu și-au arătat patetica sa, motivată din amăgire, din iubire și din poziția rangului său ca fiică de făclieriu. Graiul ei era organul suferinței și suferințele jugul amorului pe care-l purta. Tinăra actriță se pare a-și fi întrunit toate puterile pentru de a executa și a culege în sara aceasta aplauzele privitorilor, pe care cu mulțămire deplină i le da. Aceea însă ce nu caracteriza na-

2c(m)

B 86

Teodor Burada

ISTORIA
TEATRULUI
ÎN MOLDOVA

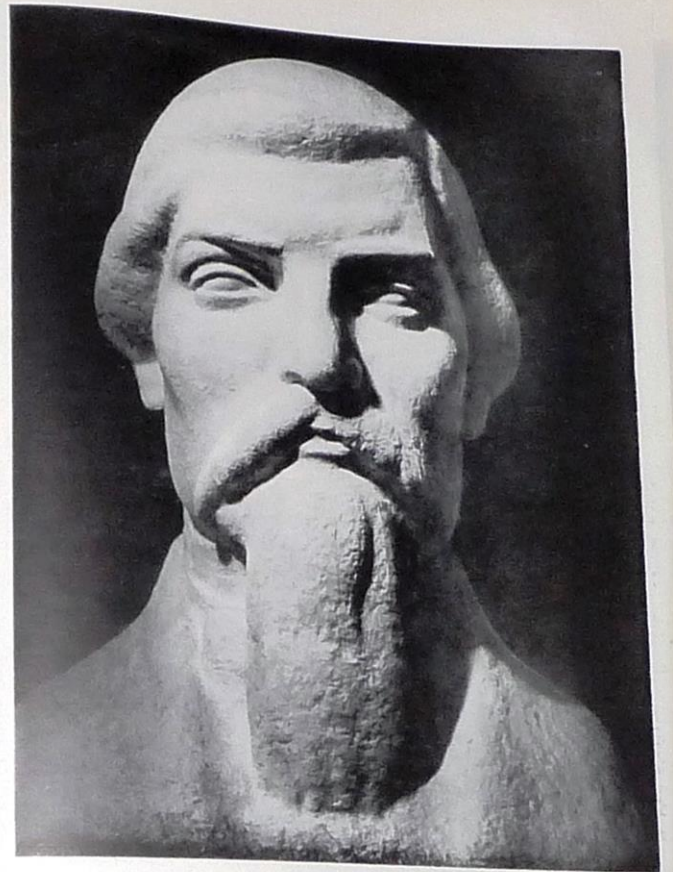

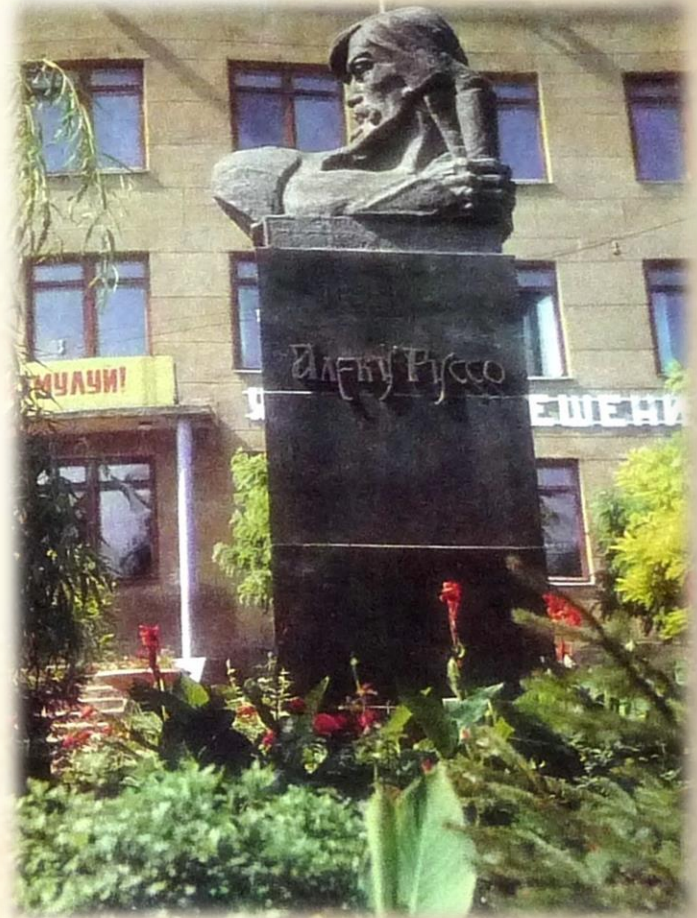
ALECU RUSSO ÎN ARTĂ

С. Г. Бобернага

ИОСИФ
КЕПТЭНАРУ

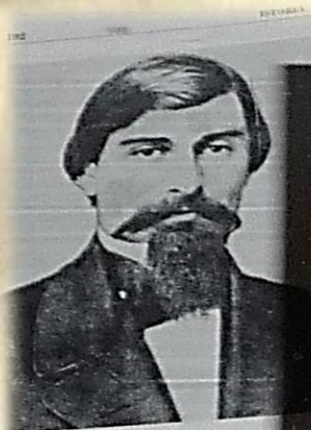

Bălți, str. Pușkin 38, în curtea Universității de Stat „Alecă Russo”

Bustul lui Alecu Russo din Suceava

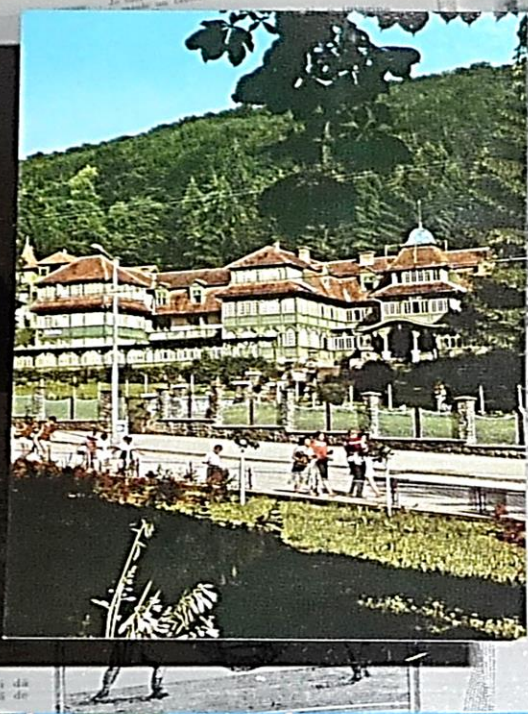
Alice Zambe

genității. În industria-bucșoare are tradiția și mănăstirilor voievodăse.

«Ce vreau să-ți spun... ai vrea! Măi, gură la gură, să-ți spun! În vremea noastră, din vremea noastră, în vremea noastră...»

«Nu văd de ce...»
«Ce vreau să-ți spun... ai vrea! Măi, gură la gură, să-ți spun! În vremea noastră, din vremea noastră, în vremea noastră...»

«Nu văd de ce...»

Modelul de la 1814 până la 1849. Litografie-pamflet împotriva lui Mihail Voievodă.

S.S.S.

«Multe meșteri s-au schimbat în caractere, așa căută să găsească un alt fel de viață, dar nu au putut să găsească decât...»

«Impertinența civilizată, caricatura obscură din...»

«Dumnezeu cunste! — Bolnav de trei luni în Ungaria, am...»

«Însă știu că mine nu mă așteptau să mă duc în...»

«Până și portul național, explicat în frantuză...»

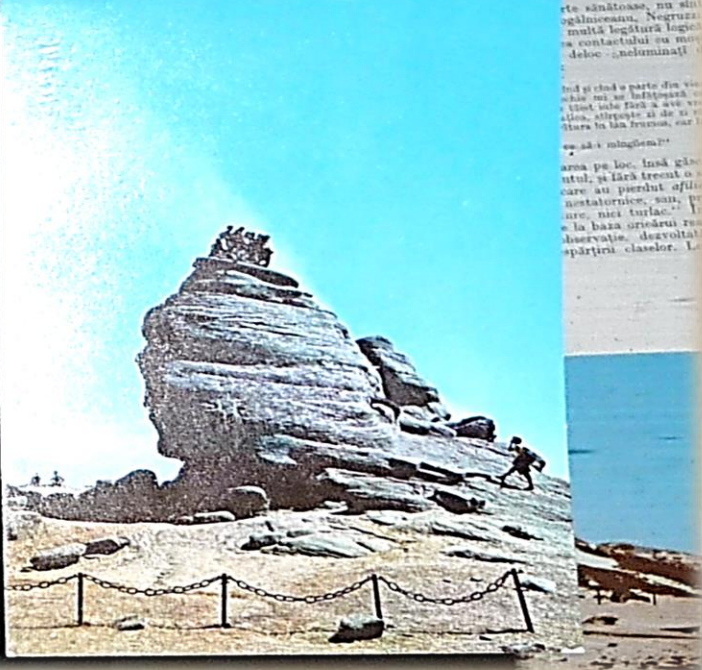
«... s-au săturat...»

«... și într-o zi...»

«... și fără să știe...»

SOVATA

✠
ALEXU RUSO

n. 17 martie 1808 - d. 14 decembrie 1859.

ALE CĂRUÎ SĂNTE
OSEMINTU RI FOST MUTATE
DE LINGA ZIDUL DE AFARA
ÎN SFÎNTA BISERICĂ ÎN
SEMN DE PATRIOTICĂ
RECUNOSTINȚĂ. —

EVANGHELIA ESTE
CĂRTEA LIBERTAȚII.
HRISTOS NU A ZIS:
„UCIDEȚI PE ACEI CARE
NU VREAU SĂ CREDĂ ÎN MINE”.
HRISTOS A ZIS: „CUVÎNTUL
ESTE PENTRU TOȚI ACEI
CARE VREAU SĂ-L ASCULTU”.

AD MEMORIAM

RESURSE ELECTRONICE

<http://primo.libuniv.md>

<http://www.autorii.com/scriitori/alecu-russo/>

<http://www.scriptorium.ro>

www.carti-online.com

www.biografii-online.net/.../alecu-russo

<http://www.roenciclopedia.ro/>

<http://www.wikipedia.org>

Realizatori:

Valentina TOPALO, Silvia CIOBANU, bibliotecari principali

Biblioteca Științifică USARB

2020